

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma
2025–2029

Sisällys

Johdanto.....	4
1. Opiskeluhuollon kokonaistarve.....	5
2. Käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut ja arvio käytettävissä olevista resursseista	8
3. Yhteisöllinen opiskeluhoito	11
3.1. Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	11
3.1.1. Toimintaympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä yhteisön hyvinvointi	12
3.1.2. Kiinnittyminen kouluyhteisöön.....	13
3.1.3. Järjestyssäännöt ja kohtaaminen	14
3.1.4. Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen.....	14
3.1.5. Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus	15
3.1.6. Kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet.....	16
3.1.7. Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	16
3.1.8. Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä	17
3.1.9. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen.....	17
3.1.10. Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, kasvun- ja oppimisenpolun siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa.....	20
3.2. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa	22
3.3. Toimintayksikkökohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä.....	22
4. Yksilökohtainen opiskeluhoito	24
4.1. Oppilaan/opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin.....	25
4.2. Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä.....	25
4.3. Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen.....	26
4.4. Opiskeluhuollon tuki kurinpitotilanteiden tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä.....	26
4.5. Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa	27
4.6. Lapsen, oppilaan tai opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen toimintayksikössä.....	27
4.6.1. Erityisruokavaliot.....	28
5. Yhteistyön järjestäminen lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden lasten/oppilaiden/opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	28
5.1. Lapsen/oppilaan/opiskelijan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa	28
5.2. Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	29

5.3. Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö lapsi ja oppilaskohtaisten tukitoimien, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä	29
5.3.1. Yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä	30
5.3.2. Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä	30
5.4. Yhteistyö toimintayksikön ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisopalvelut, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi	31
5.5. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen lapsille/oppilaille/opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille.....	32
Liitteet	34

Johdanto

Tämä opiskeluhoitosuunnitelma koskee Heinolan kaupungin ylläpitämiä esi- ja perusopetuksen yksiköitä sekä Heinolan lukiota. Suunnitelman piiriin eivät kuulu Koulutuskeskus Salpauksen Heinolan yksikkö eikä Suomen Urheiluopisto Vierumäellä. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä esiopetuksen, koulujen ja oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhoitopalvelujen, lasten ja nuorten sekä huoltajien kanssa yhteistyötahoja kuullen. Suunnitelma liitetään lastensuojelulain 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan, miten Heinolassa ja paikallisesti päätetyillä tavoilla kouluissa tai lukiossa toteutetaan yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä, miten yksilökohtaista tukea järjestetään sekä miten lasten, nuorten, heidän huoltajiensa ja yhteistyötahojen kanssa tehdään yhteistyötä. Suunnitelmassa linjataan myös toimintatavat kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan sekä kriisitilanteiden varalle.

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho toimintayksikössä, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen koulun opiskeluhoillon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille. Opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista seuraa opetuksen järjestäjä. Lakisääteisesti suunnitelma on päivitettävä tarvittaessa. Heinolassa tarvetta arvioidaan vuosittain kerätyn päivitetyn tiedon pohjalta. Resurssitarpeen ja käytettävissä olevien resurssien päivityksen osalta Heinola noudattaa hyvinvointialueelta tulevaa ohjeistusta.

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa opiskeluhoillosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun, oppilaitoksen ja esiopetusyksikön perustoimintaa. Opiskeluhoito liittyy läheisesti toimintayksiköiden kasvatus- ja opetustehtävään. Opiskeluhoitotyössä otetaan huomioon lapsen ja nuoren edun ensisijaisuus.

Lapsella ja nuorella on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoito, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen, oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa koulu-, oppilaitos- ja esiopetusyhteisöissä. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko toimintayksikköä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Tämän lisäksi lapsilla, oppilailla ja opiskelijoilla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon. Monialainen yhteistyö on opiskeluhoillossa keskeistä. Opiskeluhoitotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen/nuoreen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

1. Opiskeluhuollon kokonaistarve

Maakunnallisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti tulevien vuosien erityisiin kehittämiskohteisiin opetussuunnitelma- ja opiskeluhooltotyössä on annettu seuraavat lupaukset:

1. tuemme lapsia, nuoria ja perheitä heidän kasvuympäristöissään oikeaan aikaan ja erityispalvelut tarjoavat tarvittaessa jalkautuvaa tukea.
2. lisäämme lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta heidän omassa asiassaan, yhteisöissä ja yhteiskunnassa.
3. luomme lapsille, nuorille ja perheille edellytyksiä hyvinvointiin, terveelliseen elämään, itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin.
4. vahvistamme lasten ja nuorten kanssa toimivien voimavaroja ja kasvatuksellista osaamista.

Tässä opiskeluhooltosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista palvelujen riittävyyden, terveystarkastusten toteutumisen, henkilöstömitoitusten toteutumisen ja palvelujen määräaikaisen järjestämisen sekä yllä mainittujen lupauksen toteutumisen varmistamiseksi. Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhooltopalvelujen määrä ilmoitetaan henkilötyövuosina.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta tukee käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhooltotyöhön sekä opiskeluhoollon yhteistyöhön. Arviossa otetaan huomioon opiskeluhoollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja opiskeluhoollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa, esimerkiksi kouluterveyskyselyn (2025) sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen hyvinvointiraportin (2024) tietoja. Kyselyjen tulokset on käsitelty kuntakohtaisessa opiskeluhoollon kehittämistyöryhmässä.

Lisäksi huomioidaan toimintayksikön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä yksikössä. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös oppilailta/opiskelijoilta ja hooltajilta sekä opetus- ja yhteisöllinen opiskeluhooltohenkilöstöltä saatava tieto.

Lukuvuoden 2024–2025 resurssit

Kouluaste	Lasten/Oppilaiden/Opiskelijoiden määrä
Esiopetus	128
Perusopetus	1330
Lukio	193
Yhteensä	1523

Palvelu	Resurssi	Huomioita
Kuraattorit	4,8	Sisältää vastaavan kuraattorin
Psykologit	2	Lisäksi ostopalveluna tarvittaessa
Neuvolaterveydenhoitajat	0,5	
Kouluterveydenhoitajat	3	
Opiskeluterveydenhoitajat	0,333	

Heinolassa on menneinä vuosina ollut erittäin niukka opiskeluhoitoresurssi, joten tuen velkaa maksetaan edelleen. Sitten resurssi saatiin jo vähän lisää, mutta lukuvuoden 2024–2025 toisella puoliskolla resurssi tilapäisesti pieneni. Vaikka oppilasmäärissä on pientä laskua, tarve olisi enempään. Lasten ja nuorten pahoinvointi sekä mielenterveyden ja perhetilanteiden haasteet lisäävät tarvetta niin ennaltaehkäisevään kuin korjaavaankin työhön.

Tuen tarpeen indikaattoreita

Heinolassa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia haastavat mm. Päijät-Hämeen korkein työttömyys, runsas alkoholin ja muiden päihteiden käyttö, seksuaalinen häirintä ja väkivalta tai sen uhka.

Heinolan työttömyysprosentti on ollut viime vuosina Hämeen korkein. Alle 25-vuotiaiden työttömyysprosentti oli 17.3 marraskuussa 2024 (TE-työllisyyskatsauksen 2024). Heinolassa työttömyys on edellisen valtuustokauden aikana pysynyt korkealla useista syistä. Yksi merkittävä tekijä on alueen teollisuuden rakennemuutos, joka on johtanut työpaikkojen vähenemiseen. Heinolassa on liian vähän kohderyhmää työllistäviä uusia yrityksiä ja investointeja, mikä on vaikeuttanut uusien työpaikkojen syntymistä.

Kouluterveyskyselyn (2025) mukaan erityisesti 8.–9. -luokkalaisten poikien huumekokeilut ovat Heinolassa kaksi kertaa yleisempiä kuin Suomessa keskimäärin ja myös yleisempiä kuin esim. Lahdessa. Tilanne on huolestuttava ja vaatii koulujen ja opiskeluhoitoon yhteisiä toimia. Huolestuttavaa on myös koetun seksuaalisen väkivallan tai sen uhan yleisyys Heinolassa.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2023
Kokenut seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-) info ind. 4888	Päijät-Häme	miehet	8,3
		naiset	15,4
	Heinola	miehet	8,8
		naiset	21,9
Kokenut seksuaaliväkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-) info ind. 4941	Päijät-Häme	miehet	7,7
		naiset	11,7
	Heinola	miehet	8,3
		naiset	13,2

Kuva 1: Seksuaalinen häirintä ja väkivalta

Heinolan oman hyvinvointikyselyn (2024) mukaan etenkin osalla yläkoululaisista on nähtävissä kokonaisvaltaista elämänhallinnan haastetta. Vertailussa esim. liian vähän nukkuvat syövät huonommin etenkin aamupalan mutta myös muut ateriat.

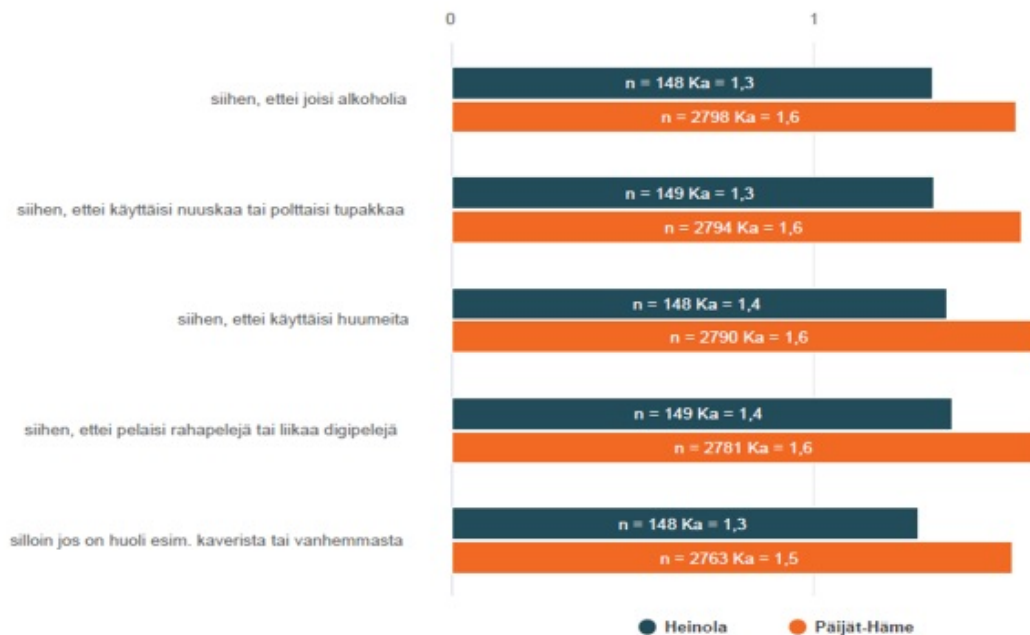
Päihdetilannekyselyn (2022) mukaan heinolalaiset nuoret ovat päijäthämäläistä keskiarvoa epätietoisempia siitä, mistä apua ja tukea saa. Laki terveyspalvelujen siirtyminen hyvinvointialueille aiheuttaa edelleen epävarmuutta siitä, miten, mistä ja kuinka palveluja saa. Tämän vuoksi ennaltaehkäisevä työote on tärkeää ja riittävät matalan kynnyksen resurssit tulee turvata kouluille, lähelle lapsia ja nuoria.

17. Tiedätkö sinä, mistä saa apua tai tukea

esimerkiksi opettajalta, kuraattorilta, terveydenhoitajalta, psykologilta, nuorisotyöntekijältä, lääkäriltä

Vastaajien määrä: 2823

(nuoret)

Taulukko 2: Päihdetilannekysely 2022

Käyttäytymisen tai tunne-elämän haasteet korostuvat nuorten elämässä. Samaan aikaan havaittu ja koettu väkivalta lisääntyy ja raaistuu. Tilanteen korjaamiseksi Heinolassa ollaan asetettu erityisiksi painopistealueiksi toimivan ja turvallisen arjen turvaaminen (koulupoissaoloihin puuttuminen, kouluvihiytyvyyden lisääminen, oppilaiden kuulluksi tuleminen, toimintayksikön myönteinen vuorovaikutuskulttuuri, yhteistyö huoltajien ja oppilaiden kanssa, osallisuutta edistävä toimintakulttuuri, harrastusmahdollisuudet kaikille), inspiroiva ympäristö, mielekäs arki, päihdehaittojen ehkäisy, kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen työ, toimivat matalan kynnyksen palvelut sekä hyvä palvelukokemus. Heinolan lukiossa koetaan lisääntyvää tarvetta panostaa mielenterveyspalveluihin.

Oppimiseen liittyvät haasteet lisääntyvät myös. Kouluterveyskyselyn mukaan noin 25 % heinolalaisista yläkoululaisista ja lukiolaisista kertoo kärsivänsä opiskelun vaikeuksista lukemista ja kirjoittamista vaativissa tehtävissä ja lähes 30 % laskemista vaativissa tehtävissä. Nämä vaikeudet heijastuvat myös muihin oppiaineisiin esimerkiksi luetunymmärtämisen haasteina.

Palvelu	Tarve	Huomioita
Psykologit	3	Heinolan resurssista hoidetaan myös Koulutuskeskus Salpauksen ja Suomen Urheiluopiston psykologipalvelut.
Kuraattorit	4,5	Heinolan resurssista hoidetaan myös Koulutuskeskus Salpauksen, Suomen Urheiluopiston sekä Hartolan kuraattoripalvelut. Vastaava kuraattori tarjoaa Heinolassa ainoastaan tukea muille kuraattoreille, mutta tarve olisi saada hänenkin työpanostaan lasten ja nuorten käyttöön.
Terveystuho	4	0,5 neuvolaterveydenhoitajaa, 3 kouluterveydenhoitajaa ja 0,5 opiskeluterveydenhoitajaa
Arjen tuen palvelut, perhesosiaalityö ja palvelutarpeen arviointi		Joustavasti tarpeen mukaan Heinolan lasten ja nuorten käytettävissä

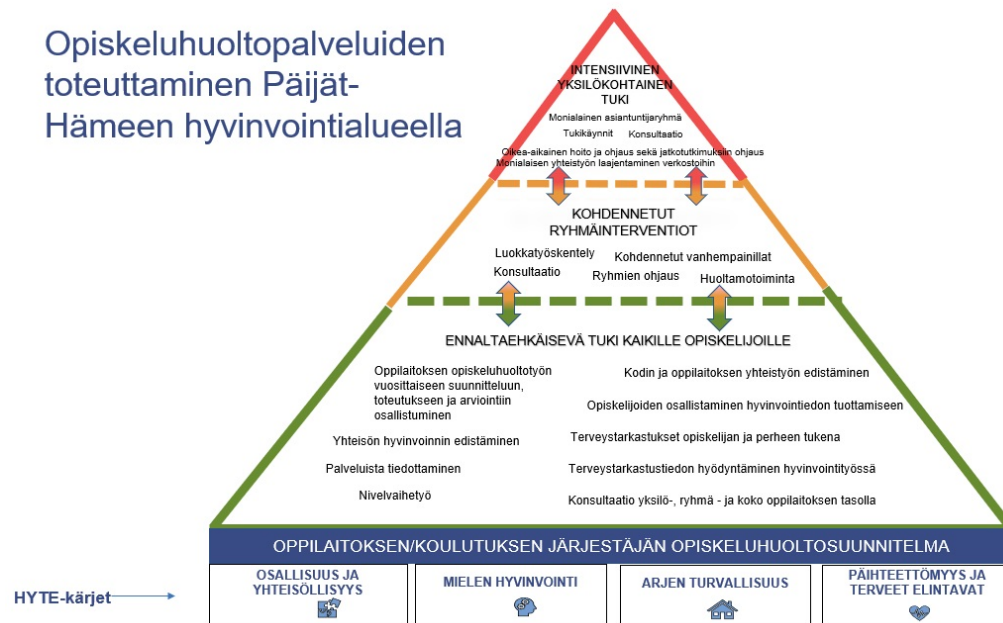
2. Käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut ja arvio käytettävissä olevista resursseista

Lapselle/oppilaalle/opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä työpäivänä sen jälkeen, kun lapsi tai nuori on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana päivänä. Mahdollisuus on järjestettävä myös lapsen/oppilaan/opiskelijan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta. Mikäli yksikön oma kuraattori tai psykologi ei pysty määräajassa järjestämään aikaa, lapsi tai nuori ohjautuu toiselle työntekijälle.

Psykologin tai kuraattorin arvion perusteella lapsella ja nuorella on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Psykiatrinen sairaanhoitaja voi osallistua tuen tarpeen arviointiin. Tarvittaessa lapsi tai nuori on ohjattava saamaan muita opiskeluhoitopalveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhoitopalvelun psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään esiopetus-, koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä lasten ja nuorten perheiden ja muiden läheisten kanssa ja tuetaan lasten/oppilaiden/opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukaista kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuollolla mainitun lain 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Terveystuhtolain (15 § (1326/2010) mukaan lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki ohjaa opiskeluhuollon työntekijöitä painottamaan työssään yhteisöllistä työskentelytapaa ja HVA:n suunnitelmissa painotetaan yhteisölähtöisiä palveluita, joissa korostuu ennaltaehkäisevä ja koko yhteisöä tukeva työskentely, sekä kohdennetut ryhmäinterventiot.

Psykologit

Psykologi osallistuu opiskeluhuoltotyöhön oman alansa asiantuntijana sekä yksittäisen lapsen ja nuoren että koko yhteisön hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Psykologi voi olla mukana suunnittelemassa koko yhteisön tai yksittäisen ryhmän hyvinvointia tukevia toimenpiteitä.

Psykologin työn tavoitteena on tukea lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia psykologisten arviointi-, konsultaatio- ja neuvontapalvelujen avulla. Psykologin työ sisältää oppimisvaikeuksien, erilaisten koulunkäyntivaikeuksien ja psyykkisen tilanteen arviointia sekä tukitoimien suunnittelua ja toteuttamista yhteistyössä lapsen tai nuoren lähiverkoston ja tarvittavan yhteistyöverkoston kanssa. Psykologit ohjaavat tarvittaessa perheitä koulun ulkopuolisten tukitoimien piiriin.

Kuraattorit

Kuraattori osallistuu sosiaalihuollon asiantuntijana oppilashuoltotyöhön sekä yksittäisen lapsen ja nuoren että koko yhteisön hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Kuraattoripalvelujen päämääränä yhteisössä on syrjäytymisen ehkäiseminen sekä yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen. Kaikessa toiminnassa huomioidaan lapsen edun toteutuminen.

Kuraattoripalvelu ehkäisevänä sosiaalipalveluna tarjoaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, jolla edistetään hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Työn tavoitteena on lapsen ja nuoren voimavarojen ja toimintakyvyn edistäminen sekä pyrkimys muovata ympäröiviä olosuhteita yhteistyössä lähiyhteisön kanssa. Kuraattorin osaamiseen sisältyy opetustoimen ja sosiaalihuollon lainsäädännön tuntemuksen lisäksi yksilöä ja perhettä tukevan palvelujärjestelmän tuntemus, sosiaaliin ongelmiin liittyvä muutostyö sekä lasten ja nuorten verkoston ja

läheisten kanssa tehtävä tavoitteellinen yhteistyö. Kuraattorityötä toteutetaan yksilö-, perhe-, ryhmä-, verkosto-, kriisi- sekä yhteisötyön menetelmin.

Neuvola- koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on edistää ja ylläpitää lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia yhteistyössä koulujen ja oppilaitosten henkilöstön ja vanhempien kanssa.

Neurolapalveluiden tehtävänä on huolehtia esiopetusikäisten yksilöllisistä terveydenhuoltopalveluista sekä osallistua varhaiskasvatuksen esikouluikäisten yhteisölliseen oppilashuoltoon. Yksilöllistä neurolapalvelua ovat määräaikaisten terveystarkastukset sekä monialaiset asiantuntijaryhmät.

Kouluterveydenhuollossa työskentelevät kouluterveydenhoitajat ja koululääkärit. Määräaikaisten koko ikäluokkaa koskevat terveystarkastukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon. Hyvinvointialueelta saadun tiedon mukaan peruskoulun aikana oppilailla on yhdeksän terveystarkastusta. Koulun alkaessa ensimmäisellä luokalla, murrosikää lähestyttäessä viidennellä luokalla ja peruskoulun loppuvaiheessa kahdeksannella luokalla oppilaille tehdään laaja terveystarkastus, johon kuuluu terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastus sekä vanhempien tapaaminen. Terveystarkastuksissa pyritään havaitsemaan tukea tarvitsevat lapset ja nuoret. Perheiden kanssa tehdään yhteistyötä tarvittavan tuen järjestämiseksi.

Opiskeluterveydenhuollon palveluja saavat lukioissa sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat. Opiskeluterveydenhuolto järjestää terveyden- ja sairaanhoitopalveluja mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö sekä seksuaaliterveyden edistäminen. Erityisen tuen tarve pyritään tunnistamaan varhain ja ohjaamaan tarvittaessa lisätutkimuksiin ja hoitoon. Terveydenhoitajan tekemä terveystarkastus tehdään opiskelijalle ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuotena ja lääkärintarkastus tarvittaessa.

Perhesosiaalityö

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen perhesosiaalityössä hoidetaan alueen lapsiperheiden sosiaalihoitolain mukaista työtä. Perhesosiaalityön keskitetyssä yksikössä käsitellään mm. kaikki alueelta saapuvat lastensuojeluilmoitukset ja yhteydenotot. Lisäksi keskitetyn yksikön aikuistuntiimissa hoidetaan lapsiperheiden aikuisten toimeentulotuki yms. asiat. Perhesosiaalityön alue työssä tehdään pääsääntöisesti kaikki alueen palvelutarpeen arvioinnit ja suunnitelmallinen sosiaalihoitolain mukainen työ lapsiasiakkaiden osalta. Sosiaalihoitolain mukainen suunnitelmallinen työskentely perustuu palvelutarpeen arvioinnissa määriteltuihin erityisen tuen tarpeisiin ja tehtyyn asiakassuunnitelmaan. Sosiaalihoitolain mukaisessa työskentelyssä keskeistä on yhteistyö perheen ja verkostojen kanssa. Sosiaalihoitolain mukainen asiakkuus on vapaaehtoista, jolloin vastentahtoisia tukitoimia ei voida tehdä. Asiakkaan kieltäytyessä tarjotuista tukitoimista, tulee arvioitavaksi tukitoimien välttämättömyys sekä lastensuojeluasiakkuuden ja -tukitoimien tarve. Työskentelyyn otetaan aina mukaan sekä lapsi että huoltajat. Työskentelyssä kartoitetaan myös lapsen ja perheen läheisverkostoa, jotta löydetäisiin myös sieltä tukea perheen tilanteeseen.

Sosiaalihoitolain mukaisessa työskentelyssä tukitoimia voivat olla mm. sosiaalityö, sosiaaliohjaus, perhetyö, tukihenkilö ja tukiperhe. Myönnettävistä tukitoimista tehdään päätökset, joissa on avattu niille asetetut tavoitteet konkreettisesti. Työskentelyssä tehdään yhteistyötä muiden perheen kanssa toimivien tahojen kanssa, jotta saadaan kokonaiskäsitys lapsen ja perheen tilanteesta ja voidaan yhteistyössä miettiä tukitoimia tilanteen parantamiseksi. Jos tarvittavat tukitoimet ovat saatavissa peruspalveluista eikä sosiaalihoollon asiakkuudelle ole tarvetta, ohjataan asiakas oikean avun piiriin ja sosiaalihoitolain mukainen asiakkuus voidaan päättää. Asiakkaalle nimetään aina sosiaalityöntekijä-sosiaaliohjaaja-työpari.

Hyvinvointialue määrittää opiskeluhuollon resurssit.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten resurssien lisäksi kouluissa ja oppilaitoksissa toimii oppilaiden ja perheiden tukena myös muita ammattilaisia, kuten psykologi, kouluvalmentaja, perhevalmentaja ja yhteisöpedagogi. Yhteistyö nuorisopalvelun kanssa on tiivistä ja se mahdollistaa koulunuorisotyöntekijöiden yhteistyön opettajien kanssa kouluissa.

3. Yhteisöllinen opiskeluhuolto

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on ensisijaisesti toimintayksikön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin pyrkivää ennaltaehkäisevää yhteistoimintaa kaikkien toimijoiden (lapset, oppilaat, huoltajat, henkilökunta, opiskeluhuolto, alueen yhteistyötahot jne.) kanssa. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä lapsen, nuoren ja huoltajan osallisuutta toimintayksikön hyvinvoinnin kehittämisessä.

Yhteisöllisessä opiskeluhuollossa huolehditaan ihmisten hyvinvoinnin lisäksi myös toimintayksikön ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Lasten/nuorten osallisuuden edistäminen ja yhdenvertaisuudesta huolehtiminen kuuluvat opetuksen järjestäjän tehtäviin. Opiskeluhuolto luo esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, tasa-arvolle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

3.1. Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Vaikka yleinen hyvinvointi Heinolan kouluissa onkin lisääntynyt, on viimeisimmän kouluterveyskyselyn (2025) perusteella Heinolan perusopetuksessa syytä tehostaa mielenterveyden edistämistyötä. Kyselyn mukaan oman terveydentilansa koki keskimäärin useampi kuin valtakunnallisesti. Erityisesti mielialaan liittyvät ongelmat olivat lisääntyneet.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä eri palvelualueiden kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen/nuoren ja hänen huoltajiensa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Toimintayksikössä tai lapsen/nuoren hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä lasten/oppilaiden/opiskelijoiden, huoltajien ja asiantuntijoiden kesken. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien toimintayksikössä työskentelevien ja yhteisöllisen opiskeluhuollon palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensijainen vastuu toimintayksikön hyvinvoinnista on toimintayksikön henkilökunnalla. Opiskeluhuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon ja lastenneuvolan palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Lisäksi oppilaiden/opiskelijoiden ja perheiden

tukena toimii myös muita asiantuntijoita, kuten perhevalmentaja, kouluvalmentaja, yhteisöpedagogi ja psykologi.

3.1.1. Toimintaympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä yhteisön hyvinvointi

Yhteisön ja sen ympäristön on suojattava terveyttä. Hyvät työ- ja opiskeluolosuhteet luovat edellytykset koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnille, työ- ja opiskelukyvyn säilyttämiselle sekä tulokselliselle oppimiselle. Lapsen/oppilaan/opiskelijan terveyden edistämiseksi on yhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus tarkastettava yhteistyössä oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden, yksikköterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittavien muiden asiantuntijoiden kanssa. Työolot tutkitaan joka kolmas vuosi työsuojeluviranomaisten aloitteesta. Tarkastuksesta laaditaan raportti ja samoin todetuista puutteista ja niiden korjaamisesta laaditaan suunnitelma. Arvioinnissa todettujen puutteiden korjaamista seurataan vuosittain. Viimeisin tarkastus on Heinolassa suoritettu kevään 2025 aikana.

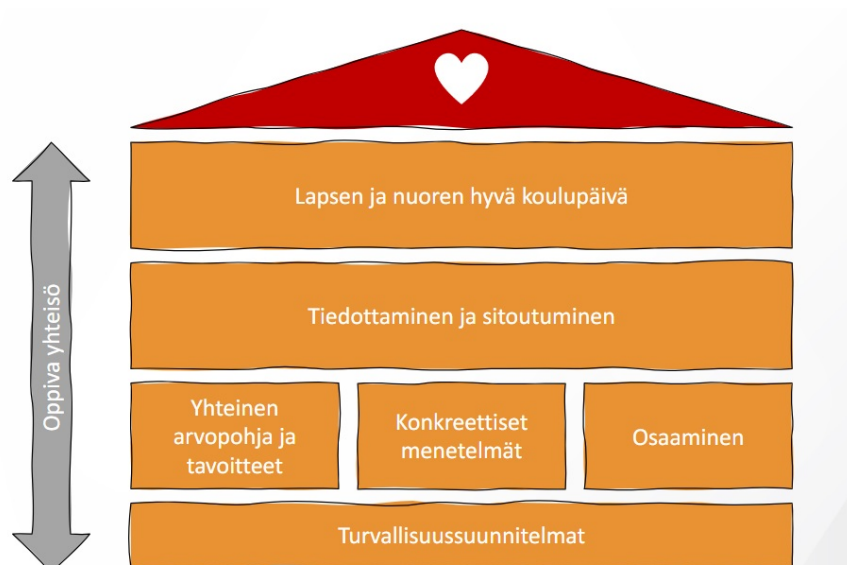
Yhteisön ja sen ympäristön tulee olla terveellinen, turvallinen, esteetön ja esteettisesti viihtyisä. Fyysiset työolot, kuten sisäilman laatu, yksikkötyön ergonomia, tapaturmavaarat, kalusteiden, sosiaalilojen, säilytystilojen ja yksikön siivouksen asianmukainen taso huomioidaan tarkastuksessa. Tarkastuksessa tulee käydä läpi opiskeluhuollon suunnitelma.

Koulu- ja esiopetusrakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitävät ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Toimintayksiköllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan.

Heinolassa lähes kaikki koulurakennukset piha-alueineen ovat joko uusia tai muutaman vuoden sisällä peruskorjattuja. Myös niissä kouluissa, jotka vielä odottavat korjausta tai uutta rakennusta, on ollut viime vuosina mahdollista uusia kalusteita ja välineitä vastaamaan paremmin nykykoulun tarpeita. Lisäksi piha-alueiden toiminnallisuutta ja viihtyvyyttä on parannettu. Kaikki esiopetusryhmät toimivat koulujen kanssa yhteisissä tiloissa.

Opetuksen järjestäjä varmistaa, että lapsen/oppilaan/opiskelijan oppimisympäristö myös työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulu- ja esiopetuskuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

3.1.2. Kiinnittyminen kouluyhteisöön

Kuva 2: Sari Kähkönen: Kouluyhteisöön sitoutuminen

Lasten, oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa, ja sillä on keskeinen rooli kouluyhteisöön sitoutumisessa. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Opiskeluhoito luo edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Heinolan kouluissa on panostettu hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Koko perusopetuksen opetushenkilöstö on koulutettu tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen, jotta voidaan varmistaa, että henkilökunnalla on riittävä osaaminen niin ennaltaehkäisevään kuin korjaavaankin työhön. Koulutyötä pyritään järjestämään entistä enemmän hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta tukevasti. Esiopetuksen laaja-alaisen oppimisen painopistealueiksi on määritelty osallisuus omaan oppimiseen, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot sekä tunne- ja myötätuntokasvatus.

Kaikissa Heinolan kouluissa toimii oppilaskunta/opiskelijakunta hallituksineen. Toiminta on ikätasoista ja sen kautta pyritään vaikuttamaan oppilaiden/opiskelijoiden tärkeiksi katsomiin asioihin koulujen toimintatapaan sopivalla tavalla. Oppilas/opiskelijakunnan edustajia kutsutaan yhteisöllisen opiskeluhoollon kokouksiin kertomaan oppilaiden/opiskelijoiden terveisiä. Esimerkiksi Heinolan lukiossa opettajainkokouksen esityslista lähetetään ennalta opiskelijakunnan hallituksen puheenjohtajalle. Opiskelijakunnan hallitus kokoontuu ennen opettajainkokousta, tekee koonnin omista näkemyksistään ja valitsee edustajat opettajainkokoukseen. Opiskelijakunnan hallituksen edustaja välittää koonnin opettajille opettajainkokouksessa. Lisäksi lukion opiskelijakunta järjestää yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa opiskelijoille. Esiopetuksessa pidetään lasten kokouksia ja lapsilla on mahdollisuus tuoda terveisiä oman esiopetuyksikkönsä yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouksiin. Heinolan koulujen ja lukion yhteisöllisissä opiskeluhoitoryhmissä on oppilas- ja opiskelijakunnan edustus lasten ja nuorten äänen kuulumisen turvaamiseksi.

Koulut järjestävät minuuttikyselyitä (vain vähän vastausaikaa vaativia kysymyksiä ajankohtaisista teemoista), perheiden iltoja ja muita tapahtumia huoltajien osallisuuden ja toimivan kodin ja koulun välisen yhteistyön

varmistamiseksi. Myös vanhempainryhmät ja perinteiset vanhempainillat ovat toiminnassa, joskin niiden muotoa pyritään yhteistyössä kotien kanssa muuttamaan entistä paremmin tarpeita vastaavaksi. Heinolan koulujen yhteisöllisissä opiskeluhuoltoryhmissä on huoltajien edustus.

Esiopetuksessa tavataan useimmiten huoltajia kaksi kertaa päivässä (haku- ja tuontitilanteet), koska suurin osa lapsista on myös esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa. Näillä päivittäisillä tapaamisilla on huoltajille yleensä suurempi painoarvo yhteistyön rakentumisessa kuin vanhempainilloilla tai erillisillä keskusteluilla.

Lapsella/oppilaalla/opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten, oppilaiden, opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun ja esiopetusyksikön vuosisuunnitelmaan sisällytetyt järjestyssäännöt lisäävät yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Järjestyssääntöjen muutokset vahvistaa koulutusjohtaja päätöksellään. Painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä, minkä avulla ilmapiiriä pyritään muokkaamaan kaikkia hyväksyväksi ja arvostavaksi. Tavoitteena on varmistaa, että jokainen koulu-/esiopetuspäivä on jokaiselle lapselle ja nuorelle hyvä päivä.

Heinola on mukana kehittämässä Päijät-Hämeen peruskoulujen yhteistä kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisyn ja puuttumisen toimintamallia, jossa kuvataan ennaltaehkäisyn ja puuttumisen tasot. Hankkeella edistetään ja tuetaan turvallista ja yhteisöllistä toimintakulttuuria kouluissa sekä vahvistetaan monialaista yhteistyötä kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi.

3.1.3. Järjestyssäännöt ja kohtaaminen

Jokaisella yksiköllä on heidän itsensä laatimat järjestyssäännöt, joiden laatimiseen lapset/nuoret saavat osallistua. Ne tarkistetaan vuosittain lukuvuosisuunnitelman hyväksymisen yhteydessä. Heinolassa uskotaan, että sääntöjen painottamista tärkeämpää on aito vuorovaikutus, joka perustuu kunnioitukselle ja päivittäisille kohtaamisille. Kun asioista keskustellaan ja ymmärretään syyt sääntöjen takana, on niitä helpompi noudattaa.

3.1.4. Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Oppilaan ja opiskelijan tehtävänä on huolehtia koulunkäynnistä työjärjestyksen mukaisesti ja huoltajan tulee ilmoittaa heti aamulla alakoulussa omalle opettajalle ja yläkoulussa luokanvalvojalle Wilma-viestillä, tekstiviestillä tai puhelimitse, jos oppilas/opiskelija on poissa koulusta. 18 vuotta täyttänyt vastaa itse poissaoloistaan. Esiopetuksessa poissaolosta ilmoitetaan esiopetusryhmään joko Wilma-viestillä, tekstiviestillä, puhelimitse tai hoitoaika-sovelluksen kautta. Opettaja/luokanvalvoja seuraa Wilman välityksellä poissaoloja päivittäin ja kirjaa puuttumistoimet Wilmaan.

Heinolassa, kuten muissakin Päijät-Hämeen hyvinvointialueiden kunnissa, otettiin lukuvuoden 2023–2024 alkaessa käyttöön valtakunnallisessa peruskoulun SKY (sitouttava kouluyhteistyö) -hankkeessa kehitetty poissaoloihin puuttumisen malli. Myös esiopetuksen malli on kehitetty seudullisena yhteistyönä. Malli painottaa läsnäolon vahvistamista. Siinä keskeistä on kouluun/esiopetukseen kiinnittymisen tukeminen lisäämällä lapsen/nuoren hyvinvointia yhteisöllisen opiskeluhuollon keinoin. Tavoitteena on luoda myönteistä, kiinnittymistä tukevaa toimintakulttuuria, vähentää ja ennaltaehkäistä turhien poissaolojen syntymistä ja päästä puuttumaan mahdollisimman varhain poissaolojen taustalla oleviin ongelmiin yhdessä lasten/nuorten, huoltajien ja tarvittaessa viranomaisverkostojen kanssa. Työkaluina käytetään esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista, tiivistä kodin ja esiopetuksen/koulun yhteistyötä, osallisuuden

ja vaikuttamisen lisäämistä ja poissaolojen säännöllistä seuranta. Pitkittyneet poissaolot voivat hankaloittaa opinnoissa etenemistä, vaikuttaa kaverisuhteisiin ja pahimmillaan lisätä syrjäytymisen riskiä, joten niihin on puututtava välittömästi huolen herättyä. Päijät-Hämeessä on käytössä OKM:n suosittelema poissaololuokitus.

Huoli puheeksi:

- Poissaoloihin puuttumiseen on opettajalla lakisääteinen velvoite
- Keskustelu oppilaan kanssa
- Tarvittaessa yhteys huoltajaan

Poissaoloihin puuttuminen:

- Yli 30 h poissaoloja
 - Yhteys oppilaaseen ja huoltajaan
 - Mietitään koulun tukitoimet
 - Vastuuhenkilö luokanopettaja/-valvoja
 - Konsultointi (opiskeluhoito, muut tahot)
 - Tarvittaessa monialainen asiantuntijaryhmä
 - Sovitaan tukitoimista ja seurannasta
- Yli 50 h poissaoloja
 - Mietitään koulun tukitoimet ja niitä arvioidaan
 - Taustasyiden selvittely yhteistyössä opiskeluhoollon kanssa
 - Koulun yhteistyötahojen konsultointi ja yhteistyö
 - Vastuuhenkilö luokanopettaja/-valvoja
- Yli 70 h poissaoloja
 - Mietitään koulun tukitoimet ja niitä arvioidaan
 - Tiivis ja säännöllinen yhteydenpito oppilaan/opiskelijan ja huoltajien kanssa
 - Tiivis yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
 - Konsultointi, monialainen yhteistyö. Yhdessä sovitut tavoitteet, toimenpiteet ja seuranta
 - Vastuuhenkilö sovittu monialaisessa asiantuntijaryhmässä, usein luokanopettaja/-valvoja/laaja-alainen erityisopettaja

Päijät-Hämeen puuttumisen malli on kokonaisuudessaan nähtävissä täällä:

<https://peda.net/alueet/paijathame/perusopetuksen-sitouttava-koulu yhteistyö/paijat-hameen-poissaoloihin-puuttumisen-malli>

3.1.5. Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Tapaturmien ehkäisy kuuluu osana kokonaisvaltaista turvallisuuden edistämistä toimintayksiköissä. Turvallisuussuunnittelun tulee pohjautua aina yksikkökohtaisten uhkatekijöiden selvittämiseen, jota edistetään jatkuvalla koulu- ja esiopetusryhmäkohtaisten tapaturmien sekä koulumatkatapaturmien seurannalla sekä kolmen vuoden välein tehtävällä opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastuksella.

Opetushenkilöstön vastuulla on toteuttaa opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta tapaturmista ja turvallisuudesta. Lisäksi johdon tulee huolehtia, että toimintayksikössä on riittävästi ensiapukoulutettuja, jotta toiminta hätätilanteessa on mahdollisimman tehokasta ja loukkaantunut henkilö saadaan mahdollisimman nopeasti hoitoon.

Suunnitelmallinen kouluissa ja esiopetusryhmissä sattuneiden tapaturmien seuranta tuottaa tietoa suoraan toimintayksiköissä tehtävän ennaltaehkäisytyön tueksi. Opettajien ja muun henkilökunnan ensiaputaitoja ja näiden valmiuksien ylläpitämistä edistetään säännöllisellä koulutuksella.

Koulutapaturmilla tarkoitetaan oppilaalle/opiskelijalle koulumatkalla (=matka kotoa kouluun ja koulusta suoraan kotiin), yksikössä muualla koulutuntien aikana koulutyötä suorittaessa tai koulun järjestämissä opettajan valvomissa tilaisuuksissa sattunutta tapaturmaa. Yksiköissä järjestetään myös eri järjestöjen toimintaa, joissa sattuneet tapaturmat eivät ole yksikkötapaturmia. Esiopetuksen osalta tarkoitetaan matkaa esiopetukseen ja esiopetuksesta suoraan kotiin tai esiopetusaikana sattuneita tapaturmia. Tapaturmia koskevat ohjeet löytyvät Wilmasta ja turvallisuuskansista.

Yksiköissä on omat lääkekaapit ja ensiapuvälineistö, joista ensiavusta vastaavat henkilöt huolehtivat. Opettajat osallistuvat ensiapukoulutukseen, jota työnantaja tarjoaa. Koulujen ja oppilaitosten turvallisuusvastaavat vastaavat ensiapukoulutusten riittävydestä. Koko esiopetushenkilöstöllä on voimassa oleva Ensiapu1- koulutus. Lääkehoitosuunnitelmat on esiopetuksessa päivitetty 12.11.2021; uusi HVA mallin mukainen päivitetään ensi syksynä. Ryhmien lääkehoitovastaavat ovat siihen koulutuksen saaneita työntekijöitä. Kaikilla, jotka lääkitsevät lasta, on lääkehoitokoulutus.

3.1.6. Kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Päijät-Hämeen kuntien koulukuljetuksista vastaavat lautakunnat/valtuustot ovat hyväksyneet koulukuljetuksia koskevat yleiset periaatteet ja ehdot, joiden täyttyessä kunta järjestää opiskelijalle koulukuljetuksen. Ohjeistukset löytyvät Heinolan kaupungin verkkosivuilta <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/10/heinola-koulukuljetusopas-virallinen-14.9.2022-002.pdf>

3.1.7. Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tavoitteena on ohjata lapsia ja nuoria terveellisen elämäntavan piiriin. Tupakoinnin, alkoholin ja päihteiden käyttöön liittyviä terveydellisiä ja muita haittatekijöitä käydään läpi oppilaan/opiskelijan koulu- ja opiskeluaikana ikäkauden huomioon ottaen usean eri oppiaineen puitteissa ja erityisesti terveystiedon oppimäärässä. Koulu/oppilaitos voi myös pyytää ulkopuolisia asiantuntijoita puhumaan opiskelijoille tupakan- ja päihteidenkäytön haitoista.

Terveystieteiden vastuualueen vastuualueella on koululääkärin vastuualueella terveystarkastuksen yhteydessä otetaan ikätasoisesti ja systemaattisesti jokaisen oppilaan/opiskelijan kohdalla puheeksi tupakointi, nuuskaaminen, alkoholi ja muiden päihteiden käyttö.

Oppilaitoksen järjestyssäännöissä on lain 689/2010 mukaan tupakointi koulussa, koulun ulkoalueilla ja koulun tilaisuuksissa kielletty, myös yli 18-vuotiailta. Päihteiden ja huumeiden tuonti kouluun tai niiden vaikutuksen alaisena oleminen koulussa on kielletty.

Päihteiden käytöstä kerätään tietoa kahden vuoden välein toteutettavalla kouluterveyskyselyllä. Kouluterveyskyselyssä (2025) Heinolan 8. ja 9. -luokkalaiset pojat kertoivat kokeilleensa kannabista ja/tai muita laittomia huumeita kaksi kertaa enemmän kuin Suomessa yleensä ja selvästi enemmän kuin Lahdessa. Tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeiden käyttäminen sekä nuuskaaminen ovat vähentyneet Heinolassa vuodesta 2023, mutta ovat silti valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla tasolla. Alkoholin käyttö on kutakuinkin samalla tasolla kuin 2023.

Heinolassa on voimassa seuraavanlainen lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä koskeva ohjeistus: Jos koulun henkilökunnan jäsen toteaa oppilaan/opiskelijan olevan päihtynyt, hän ilmoittaa asian rehtorille ja huoltajille. Oppilaan/opiskelijan tilannetta seurataan ja mikäli päihtymystila on voimakas, soitetaan 112. Lisäksi tehdään lastensuojeluilmoitus. Malli löytyy kokonaisuudessaan Heinolan kaupungin kotisivuilta <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/02/Koulun-toimintaohje-paihde-epailyissa.pdf>

Esiopetuksesta lasta ei luovuteta hakutilanteessa päihtyneelle henkilölle, vaan ollaan yhteydessä sekä päiväkodin johtajaan että varahakijaan. Esiopetuksen henkilöstöllä on kaltoinkohtelun toimintaohjeisto lapsen kaltoinkohteluepäilyn selvittelyyn. Päihteidenkäyttötapaauksissa tehdään aina lastensuojeluilmoitus niin esiopetuksessa, kouluissa kuin lukiossakin ja arvioidaan opiskeluhuollon palveluiden tarve.

Tupakkatuotteiden käyttöön liittyvissä tilanteissa toimitaan seuraavan mallin mukaan <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/02/Koulun-toimintaohje-tupakkatuotteissa.pdf> . Päihteiden tai tupakkatuotteiden käyttö otetaan aina heti puheeksi oppilaan itsensä kanssa ja alaikäisten kohdalla ollaan yhteydessä huoltajaan.

3.1.8. Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Kouluterveydenhuollon työntekijät osallistuvat kouluyhteisössä oppilaan terveyden edistämiseen ja terveystiedon vahvistamiseen yhteistyössä opetushenkilöstön ja opiskeluhoollon asiantuntijoiden kanssa. Toiminta on kuvattu hyvinvoinnin vuosikellossa.

Terveystieto-oppiaineen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon henkilöstön kanssa. Terveystiedon opettajan tukena terveystiedon opetukseen. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveystarkastukset ovat osa terveyskasvatusta. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa toteutetaan lapsen ja nuoren kehitystason mukaisesti terveysneuvontaa ja – ohjausta. Yksilö- ja ryhmäneuvonnassa painotetaan kansanterveyden kannalta keskeisiä aiheita, ja tekijöitä, joita esimerkiksi yksikköterveyskysely nostaa esiin. Näitä ovat esimerkiksi mielenterveys, seksuaalisuus, tartuntataudit, väkivalta ja yksikkökiusaaminen, tapaturmien ehkäisy ja turvallisuus, ravitsemus, painon hallinta, tupakoinnin, päihteiden ja huumausaineiden käytön ehkäisy ja lopettaminen, uni ja lepo, hygienia, suun terveys, liikunnallinen elämäntapa sekä tietokonepelit, tv-viihde ja viihde-elektroniikka.

Yksilö- ja ryhmäneuvontaa toteutetaan suunnitelmallisesti ja lasten ja nuorten kehitykselliset tarpeet huomioiden kohdennettuna oppilaille/opiskelijoille ja heidän huoltajilleen. Lisäksi yläluokkalaisista valitut energiajuoma-agentit käyvät pitämässä 5–6-luokkalaisille tietoisuuksia ja ravitsemusterapeutin voi kutsua pitämään oppitunteja.

Hammashoito on jalkautunut Heinolan esi- ja perusopetuksen yksiköihin. Hammaslääkäri tulee kouluille ja suuhygienistikin toivotettaisiin lämpimästi tervetulleeksi. Joissain kouluissa vanhempainryhmä tarjoaa xylitolipastillit ruuan jälkeen.

3.1.9. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Heinolan esiopetusryhmissä, kouluissa ja oppilaitoksissa on kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään nollatoleranssi. Tilanteisiin puututaan viipymättä ja niistä tiedotetaan tilanteisiin osallistuneiden huoltajia mm. Wilman kautta. Esiopetusryhmissä, luokissa ja yhteisöllisissä opiskeluhoitoryhmissä keskustellaan tilanteen vaatimalla tavalla.

Lisäksi kouluissa ja oppilaitoksissa on käytössä yksikön itsensä valitsema hyväksyvän ilmapiirin rakentamiseen ja kiusaamisen ehkäisyyn tähtäävä ohjelma. Käytössä ovat mm. Heinolan omat, yhdessä lasten ja nuorten kanssa kehitetyt ohjelmat Esko (Ei saa kiusata ollenkaan) ja Seiffi. Lisäksi käytetään Mini-Versoa. Jokaiseen ohjelmaan liittyy ennaltaehkäisy, puuttumisen malli ja seuranta. Toiminnalla on nimetty vastuuhenkilö ja viime kädessä vastuun kantaa yksikön johtaja. Heinola on mukana aktiivisena toimijana myös Hyvä koulupäivä Päijät-Hämeessä-hankkeessa, jonka puitteissa tullaan kehittämään kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn ja puuttumiseen seudullinen malli. Esiopetuksessa käytetään yksikkökohtaisia lomakkeita, joiden täyttämistä vastaa ryhmän opettaja. Esiopetuksessa on käytössä Läheltä piti-ilmoitukset työsuojeluun tilanteissa, joissa lapsi vahingoittaa työntekijää.

Heinolassa halutaan osallistaa lapsia ja nuoria heitä koskevissa asioissa ja opettaa toimintatapoja ristiriitatilanteiden hoitamiseen. Niinpä esi- ja perusopetuksessa onkin käytössä luokkakokousmalli. Luokkakokouksissa lapset/nuoret keskustelevalt oman ryhmänsä kannalta tärkeistä asioista ja pyrkivät löytämään ratkaisuja haastaviksi koettuihin tilanteisiin. Lisäksi Heinolassa on käytössä Lahdessa kehitetty Skidialogi, jonka tavoitteena on kuulla erilaisia ajatuksia ja kokemuksia käsiteltävästä aiheesta ja sitä kautta lisätä yhteistä ymmärrystä. Skidialogia on käytetty myös opetus- ja koulutuspalvelujen toimesta mm. tiedon keräämisen välineenä, kun tarkasteltiin, miten hyvin siirtymävaiheiden toimet vastaavat lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin.

Tarvittaessa tehdään yhteistyötä poliisin ja lastensuojelun kanssa. Käytössä olevasta ohjelmasta ja siihen liittyvästä ohjeistuksesta tiedotetaan henkilöstöä, oppilaita, huoltajia ja yhteistyötahoja lukuvuoden alussa. Tarvittaessa järjestetään perehdyttämistä ja koulutusta. Toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan keväisin.

Lukiolla järjestetään vuosittain kaikille opiskelijoille opiskeluhyvinvointikysely. Kyselyn tuloksia hyödynnetään opiskelijoiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Kyselyn vuosiluokkatasoisia tuloksia käydään läpi ryhmänohjaajien johdolla luokissa ja sen jälkeen ryhmät käyvät kertomassa omat terveisensä opiskeluhoitoryhmälle. Niin lukiossa kuin kouluissa ja esiopetusryhmissäkin kiusaamistapauksiin puuttuu ensimmäisenä se henkilökunnan jäsen, jonka tietoon kiusaaminen ensimmäiseksi tulee tai joka kiusaamista huomaa. Kyselyssä esiin tuleviin, esimerkiksi kiusaamistapauksiin, reagoi ensimmäisenä ryhmänohjaaja. Häirintäyhdyshenkilönä toimii kuraattori. Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sisältyy Heinolan lukion opetussuunnitelmaan. Ryhmänohjaajat käyvät opiskelijoiden kanssa läpi suunnitelman vuosittain.

Jokaisella yksiköllä on suunnitelma lasten ja nuorten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmassa otetaan huomioon sekä lasten/oppilaiden/opiskelijoiden keskinäiset, että oppilaiden/opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet toimintayksikössä. Toimintayksikön suunnitelmassa kuvataan:

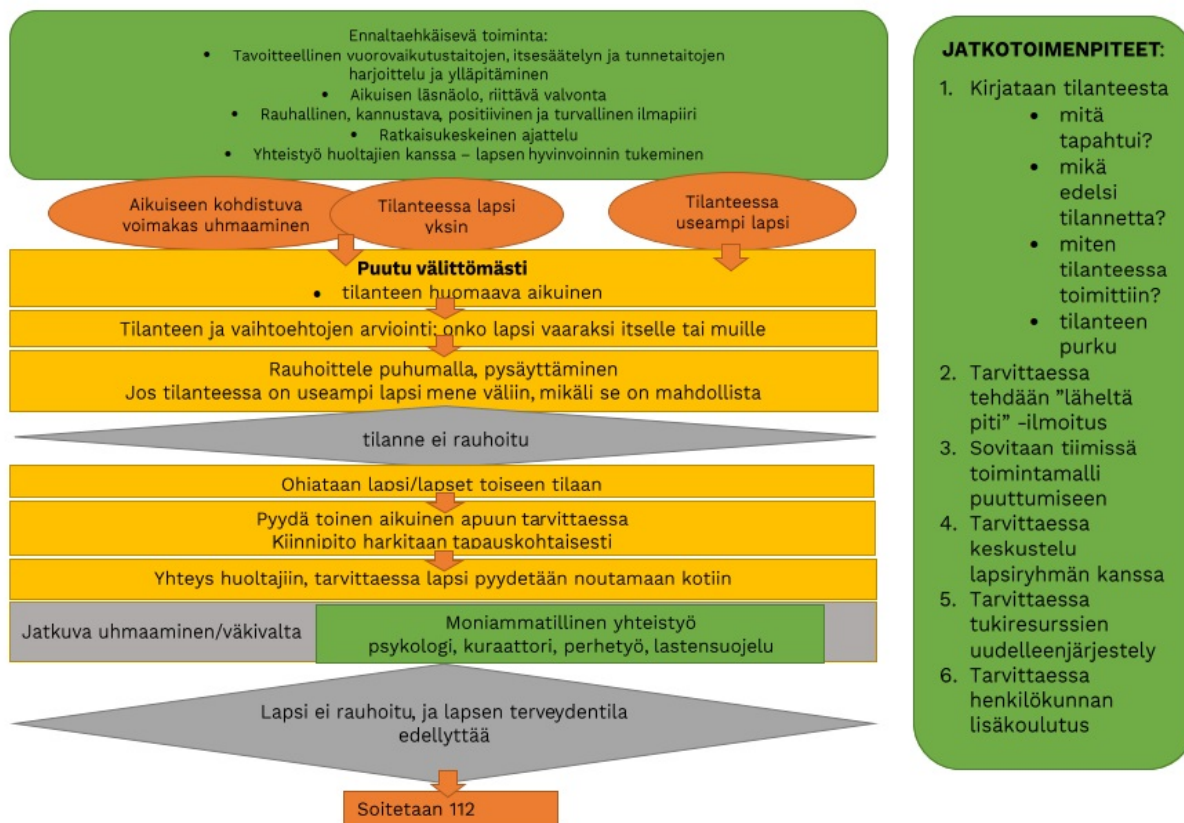
- yksikön käytössä olevat kiusaamisen vastaiset ohjelmat ja näiden vastuuhenkilöt
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisien kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Väkivaltaan ja seksuaaliseen häirintään puuttumisessa on oleellista toisia kunnioittamaan ohjaava kasvatus, turvallisena aikuisena oleminen nuorelle ja seksuaalista häirintää tai väkivaltaa epäiltäessä suora puheeksi otto ja oikea-aikainen auttaminen.

Seksuaalisen häirinnän ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa noudatetaan valtakunnallista ohjeistusta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/opas-seksuaalisen-hairinnan-ennaltaehkaisemiseksi-ja-siihen>

Muita häirintään ja väkivaltaan liittyviä ohjeistuksia:

VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN MALLI VOIMAKKAAN UHMAAMISEN JA VÄKIVALTAISEN KÄYTTÄYTYMISEN PUUTTUMISEEN

- Häirintään puuttumisen malli kouluille <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/02/Toimintamalli-hairinnan-puuttumiseen.pdf>
- Väkivaltilanteeseen puuttumisen malli kouluille <https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/02/Puuttumisen-malli-vakivaltilanteessa.pdf>
- <https://nettiturvakoti.fi/>
- FGM puheeksi otto <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>
- Turvataitoja lapsille / Turvataitoja nuorille www.thl.fi
- Ihmisoikeuskasvatus Suomessa (www.ihmisoikeuskeskus.fi)
- Rakentavaa vuorovaikutusta - demokraattisen osallisuuden vahvistaminen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisy <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/rakentavaa-vuorovaikutusta>
- Kiusaaminen ehkäisy sekä työrauhan edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-562-4>

Heinolassa tehty systemaattinen työ kouluhyvinvoinnin edistämiseksi näkyy esimerkiksi kouluterveyskyselyssä (2023, 2025), jossa kahden vuoden takaiseen nähden kiusattujen määrä oli selvästi vähentynyt. Vain häiritsevä seksuaalinen ehdottelu ja ahdistelu oli lisääntynyt reilusti. Kuitenkin yleinen hyvinvointi kouluissa on lisääntynyt ja koulu koetaan entistä turvallisemmaksi paikaksi.

3.1.10. Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, kasvun- ja oppimisenpolun siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Opiskeluhuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa opiskeluhuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Opiskeluhuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään toimintayksiköissä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää opiskeluhuollon suunnitelmallista arviointia.

Siirtymäkohdissa huolehditaan sekä opetuksen että opiskeluhuollon järjestämiseksi tarvittavien tietojen siirtämisestä. Tietoja siirretään yhteistyössä oppilaan/opiskelijan ja huoltajan kanssa. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot voidaan kuitenkin siirtää joka tapauksessa. Jos oppilas/opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, tähän tarvitaan kuitenkin oppilaan/opiskelijan, tai mikäli hänellä ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, huoltajan suostumus.

Heinolassa on lukuvuoden 2024–2025 aikana laadittu varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion yhteistyönä sujuvien siirtymien toimintakokonaisuus, joka otettiin käyttöön keväällä 2025. Toimia suunniteltaessa kuultiin lapsia, nuoria ja huoltajia.

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Heinolassa on luotu oma malli lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen. Sujuvien siirtymien käytännöillä tuetaan lasta arjen muuttuessa.

Lapsen kehitystä ja oppimista havainnoidaan yhteisten havainnointimenetelmien avulla. Yhteistyö huoltajien kanssa on aktiivista lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tukien. Lapsen tulevaa koulupolkua pohditaan yhdessä huoltajien ja asiantuntijoiden kanssa ja tarvittaessa lapsi ohjataan psykologin tutkimuksiin. Esiopetuksen vuosisuunnitelmassa on kuvattuna ryhmäkohtaiset tuen muodot, joka on myös huoltajien luettavissa Wilmassa. Lapsikohtaisesta tuesta tehdään hallintopäätös.

Esiopetuksesta alakouluun

Esiopetuksesta alakouluun siirtymää tuetaan myös kaupunkitasoisilla sujuvien siirtymien käytännöillä jo esiopetusvuoden aikana. Käytännöt sisältävät mm. tiedottamista, tutustumista ja siirtopalaverin. Siirtopalaveriin voidaan tarvittaessa kutsua mukaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja, erityisopettaja, kuraattori, terveydenhoitaja, rehtori tai päiväkodin johtaja. Huoltajilta pyydetään lupa keskusteluun.

Alkuluokkatoiminta on lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista tukevaa toimintaa esiopetuksen ja ensimmäisen vuosiluokan nivelvaiheessa. Toiminnan keskeisiä tavoitteita esiopetuksen ja ensimmäisen vuosiluokan opetussuunnitelmien mukaisesti ovat mm. vahvistaa myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestä oppijana, auttaa kasvamaan yhteisöllisyyteen ja yhdessä toimimiseen, ohjata tietoisesti omasta oppimisesta ja opettaa opetussuunnitelmien mukaisia perustietoja ja -taitoja). Toiminnan myötä koulun aikuiset ja tilat tulevat esikoululaisille tutuiksi, mikä vähentää jännitystä kouluun siirryttäessä.

Heinolassa on toteutettu alkuluokkatoimintaa sivistyslautakunnan päätöksellä vuodesta 2010. Alkuluokkasuunnitelma laadittiin 2017 ja sitä päivitettiin keväällä 2021. Voimassa olevan linjauksen mukaan alkuluokkatoimintaa on oltava viikoittain vähintään 2 x 45 min. tai kuukausittain vähintään 360 min./kk.

Alkuluokan toiminnasta laaditaan vuosittain toimintasuunnitelma varhaiskasvatuksen opettajien ja luokanopettajien yhteistyönä. Toiveena on, että alkuluokkatuntien määrää saataisiin vähitellen lisättyä. Pidemmän tähtäimen pyrkimyksenä on muodostaa esiopetuksesta ja kahdesta ensimmäisestä vuosiluokasta nykyistä yhtenäisempi kokonaisuus aloittamalla vuosiluokkiin sitomattoman esi- ja alkuopetuksen pilotti/pilotteja eri yksiköissä.

Alakoulusta yläkouluun

Kuudennen luokan kevään aikana alakoulujen laaja-alaiset erityisopettajat teettävät testejä (esim. Allu, MAKEKO, sanaketju, sanelu ja lukunopeus) oppilaiden taitojen kartoittamiseksi. Keväällä pidetään myös nivelvaihe neuvottelut ja verkostopalaveri, jotta tarvittava tieto oppilaista siirtyisi yläkouluun. Yläkoulun opinto-ohjaajat suorittavat yläkouluesittelyjä, oppilaat pääsevät tutustumaan uuteen kouluun ja uusiin luokkakavereihin. Oppilaille ja huoltajille järjestetään toiminnallinen vanhempainilta. Alakoulusta yläkouluun siirryttäessä voidaan myös hakeutua erikoisluokille, pienluokalle tai JOPO-luokalle.

Yläkoulusta toiselle asteelle

Perusopetuksen jälkeen nuoret suuntaavat jatko-opintoihin. Nuoret suunnittelevat omaa opinpolkuaan ohjausyhteistyössä opinto-ohjaajan ja 2. asteen kanssa. Henkilökohtaista tehostettua ohjausta annetaan 8.–9. -luokkalaisille ympäri vuoden. Yläkoulu ohjaa ja valvoo, että nuoret hakeutuvat jatko-opintoihin, mutta huoltajilla on vastuu opintoihin hakeutumisesta.

Yhteishaun tulosten selviämisen jälkeen yläkoulu tarkastaa VALPAS-palvelusta oppivelvollisen tilanteen. Parhaassa tapauksessa nuori saa opiskelupaikan ja ottaa sen vastaan, mutta aina näin ei käy. Jos nuori ei saa opiskelupaikkaa, yläkoulun opinto-ohjaaja ottaa yhteyttä nuoreen ja huoltajaan ja ohjaa nuorta hakemaan jatkuvan haun piirissä oleviin oppilaitoksiin. Lokakuun loppuun mennessä nuorelle on osoitettava opiskelupaikka. Nuorella on koko prosessin aikana oikeus saada ohjausta ja tukea. Mm. etsivä nuorisotyö on nuoren tukena. Tavoite on, että nuoren omat urasuunnittelutaidot kehittyvät ohjauksessa ja opetuksessa.

Heinolassa kaikille lukioon hyväksytyille opiskelijoille annetaan tervetulopaketti, jossa lukion toimintaa esitellään. Paketti annetaan opiskelijalle kotiin vietäväksi opiskelupaikan vastaanottamisen yhteydessä. Lukuvuoden alussa erityisopettaja ja opinto-ohjaaja ovat yhteydessä yläkouluun tarvittavien tietojen siirtämiseksi.

Koulutetut tutoroppilaat auttavat ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita lukio-opintoihin liittyvissä kysymyksissä ja huolehtivat siitä, että uudet oppilaat kokevat olonsa turvallisiksi ja tervetulleeksi. Tutoreiden puoleen voi kääntyä kaikissa opiskeluun ja koulun arkeen liittyvissä asioissa. Tutorit ovat mm. mukana järjestämässä 1. vuosikurssin ryhmäytymisiltapäivää. He esittelevät 9. luokkalaisille lukio-opiskelua yhdessä opinto-ohjaajan kanssa. Myös 9. luokkien huoltajille järjestetään tilaisuus Heinolan lukion esittelemiseksi. Kaksoistutkintoa opiskelevien opiskelijoiden vanhemmille pidetään vanhempainilta Teamsissa.

Opinto-ohjaaja seuraa yhdessä ryhmänohjaajien kanssa jokaisen opiskelijan opintojen edistymistä. Opinto-ohjaaja käy 2. ja 3. vuosikurssin opiskelijoiden kanssa henkilökohtaisen ohjauskeskustelun ylioppilastutkinnosta ja jatko-opinnoista. Tarvittaessa hyödynnetään myös muuta opiskeluhoitoryhmän asiantuntemusta.

Mikäli opiskelija jää pois lukio-opinnoista, opinto-ohjaaja ohjaa hänet muun koulutuksen opiskelijaksi. Jos oppivelvollinen opiskelija jää pois opetuksesta, eikä toisesta opiskelupaikasta ole tietoa, opinto-ohjaaja toimittaa opiskelijan tiedot Valpas -järjestelmään.

3.2. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Kriisisuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelma päivitetään yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma.

Suunnitelmassa kuvataan:

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa,
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa,
- sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet,
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille/opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille,
- toimintavalmiuksien harjoittelu sekä
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

Heinolassa on luotu turvallisuuskansio-malli, jonka liitteenä olevassa kriisisuunnitelmassa edellä mainitut asiat on kuvattu. Suunnitelma tarkistetaan vuosittain ja käydään oppilaiden/opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa läpi lukuvuoden alussa. Kyseinen kansio on henkilöstön saatavilla sähköisesti ja yhtä paperiversiota säilytetään sovitussa paikassa toimintayksikössä. Jokaisessa tilassa on paperisena poistumis-/suojautumisohje ja pikaohje A4-kokoisena. Pelastusharjoitus järjestetään kouluissa vähintään kerran vuodessa ja esiopetusryhmissä kaksi kertaa vuodessa; toinen on poistumisharjoitus ja toisessa harjoitellaan sisätiloihin suojautumista. Esimerkki turvallisuuskansion ja kriisisuunnitelman sisällöstä on tämän suunnitelman liitteenä (Liitteet 2 ja 3).

3.3. Toimintayksikkökohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä

Esiopetuksessa päiväkodin johtaja, koulussa ja oppilaitoksessa rehtori nimeää toimintayksikkökohtaisen yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän, joka vastaa toimintayksikön opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Toimintayksikkökohtaisen yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen. Ryhmää johtaa koulussa joko rehtori tai apulaisrehtori ja esiopetuksessa päiväkodin johtaja. Lisäksi sen toimintaan voivat Heinolassa tarpeen mukaan osallistua esimerkiksi oppilaiden edustajat, kouluterveydenhoitaja, lastenneuvolan terveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi, laaja-alainen erityisopettaja, vanhempainyhdistyksen jäsenet, 7–9-luokilla opinto-ohjaaja ja koulunuorisotyöntekijä sekä tarpeen mukaan esimerkiksi ravitsemusterapeutti tai liikuntaneuvoja.

Kun luokkaa tai esiopetusryhmää käsitellään yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmässä yhteisöllisesti, mukana on luokanvalvoja/luokan opettaja/esiopetusryhmän opettaja ja oppilaiden edustus.

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä laatii työnsä tueksi vuosisuunnitelman, joka on osa työyksikön työsuunnitelmaa ja jonka avulla varmistetaan, että kaikki yhteisöllisen oppilashuollon tehtävät tulevat vuoden mittaan käsitellyiksi. Suunnitelmaan jätetään tilaa myös akuuttien hyvinvoinnin riskien käsittelyyn yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä.

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu säännöllisesti, ja kaikkien luokkien ja esiopetusryhmien tilanne käsitellään siellä vuosittain yleisellä tasolla. Siinä käsitellään kouluterveyskyselyn, yläkoulussa Mitä kuuluu? -kyselyn ja lukiossa käytettävän Opintokamun tulokset, kriisisuunnitelmat ja koko toimintayksikön hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävät toimintamallit.

Yhteisöllisessä opiskeluhoollossa suunnitellaan ja toteutetaan terveiden elintapojen, mielenterveystaitojen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistämistä yhteisten, keskustelua ohjaavien työvälineiden ja arviointikyselyiden avulla. Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä voi olla suunnittelemassa erilaisia teemapäiviä, kyselyjä ja erilaisia koulun ja esiopetusryhmän toimintakulttuurin kehittämiseen tähtääviä toimenpiteitä ja ohjelmia. Heinolassa on viime aikoina kehitetty ja otettu käyttöön esimerkiksi Perheiden illat, joissa lasten ja perheiden kanssa työtä tekevät tahot ovat kertomassa toiminnastaan ja järjestämässä aktiviteetteja, matalan kynnyksen minuuttikyselyt, joilla kartoitetaan huoltajien kantaa kulloinkin ajankohtaiseksi koettuun asiaan ja Seiffi- ja ESKO (Ei Saa Kiusata Ollenkaan) -ohjelmat, joiden painopiste on ennaltaehkäisyssä korjaavaa toimintaa unohtamatta. Omien innovaatioiden lisäksi käytössä ovat mm. Verso-, sekä tuki – ja kummioppilas-toiminta. Koulujen hyvinvoinnin vuosikelloja on pyritty yhdenmukaistamaan unohtamatta kuitenkin yksikkökohtaisia tarve-eroja.

Laajojen terveystarkastusten luokkakohtaisia yhteenvetoja on mahdollista käsitellä koulun toiveiden mukaisesti. Oppilaiden/opiskelijoiden kokemukset omasta hyvinvoinnistaan ja luokan tilanteesta kartoitetaan valtakunnallisilla, seudullisilla ja Heinolan luokahuoltamotoimintaan liittyvillä kyselyillä. Luokan ja esiopetusryhmän kanssa käydään kyselyjen pohjalta ikätasoisesti läpi luokka- ja ryhmäkohtainen tilanne. Kyselyistä nousevien havaintojen perusteella voidaan luokkaan ja esiopetusryhmään kohdentaa hyvinvointia ja turvallisuutta tukevia yhteisöllisiä toimintamalleja. Heinolassa perhekoutsi, yhteisöpedagogi, opiskeluhoollon henkilökunta, kouluvalmentaja ja nuorisopalvelujen henkilökunta järjestävät esimerkiksi ryhmäytymispäiviä, kaveri- ja tunnetaitotunteja sekä pienryhmätoimintaa. Tarvittaessa konsultoidaan sosiaalihuoltoa, lastenpsykiatriaa, lastenneurologiaa ja poliisia.

Koulukohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä laatii arviointisuunnitelman, jossa kuvataan seurattavat toimenpiteet ja toimintatavat, joiden toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain kevätlukukauden päättyessä. Lisäksi opiskeluhoollon arvioidaan koulukohtaisesti vuosittaisilla caf-kyselyillä sekä oppilaille ja opiskelijoille tehtävien kouluterveyskyselyiden ja luokkakyselyiden avulla.

Esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen opiskeluhoollon ohjausryhmät kokoontuvat kuntatasolla yhdessä 2–3 kertaa lukuvuodessa käsittelemään koulujen itsearviointien, kouluterveyskyselyiden, TEA-viisaritulosten ja maakunnallisten arviointien tuloksia. Kuntakohtaisesti seurataan myös pitkittyneitä poissaoloja ja kiusaamisen vastaisen työn edistymistä.

Opiskeluhoollon kunnallinen ohjausryhmä

Yhteisöllinen opiskeluhoolto on tärkeä osa esiopetuksen, koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Siksi opetuksen järjestäjä asettaa opiskeluhoollon ohjausryhmän, joka huolehtii kuntatasolla yhteisöllisen opiskeluhoollotyön linjauksista ja työnjaosta. Kuntakohtainen opiskeluhoollon ohjausryhmä ohjaa, seuraa ja arvioi koulukohtaista opiskeluhoollotyötä ja laatii lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kuvauksen opiskeluhoollosta. Opiskeluhoollon arvioidaan maakunnallisten arviointikyselyiden ja kouluterveyskyselyiden avulla. Lisäksi seurataan koulupsykologien ja koulukuraattoreiden tilastoja, erityisesti määräaikaisten toteutumista.

Ryhmä koordinoi yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseksi tehtävää yhteistyötä toimintayksiköiden ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa. Työryhmä tekee yhteistyötä myös nuorisovaltuuston, vanhempainyhdistyksen ja järjestöjen kanssa. Vuonna 2025 ryhmään kuuluvat edustajat

oppilaanohjauksesta (Maija Ruuskanen), opiskeluhuollosta (Maarit Hildén ja Piia Tommola), Koulutuskeskus Salpauksesta (Marko Arkko) ja Suomen Urheiluopistolta (Jukka Leivo) sekä nuorisopalvelujohtaja (Anne Andersson), kokemusasiantuntija eli huoltajien edustaja (Tiina Aalto-Toivola), varhaiskasvatusjohtaja (Päivi Salminen), koulutusjohtaja (Pia Helander) j. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii hyvinvointijohtaja (Liisa Koski-Lukkari).

Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä eri palvelualueiden opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

4. Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaalle tai opiskelijalle annettavia lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta/opiskelijaa koskevaa monialaista opiskeluhoitoa. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määrääjässä.

Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista opiskeluhoitoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeitä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että toimintayksikön arjessa.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina lapsen/oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan/opiskelijan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Opiskeluhoitotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan/opiskelijan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan/opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan/opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

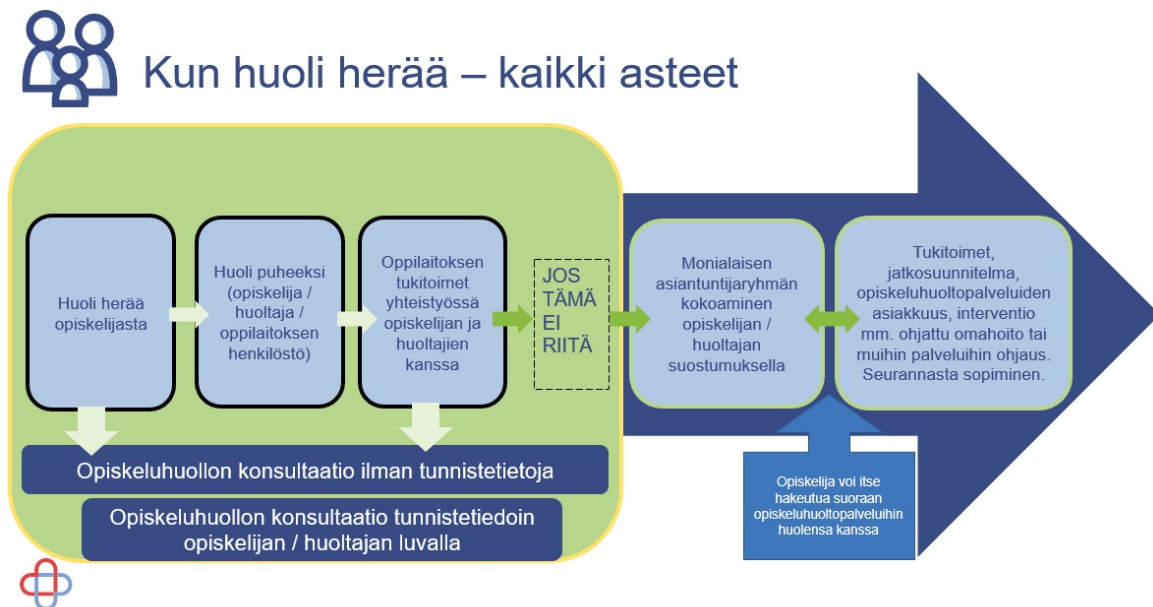
Yksittäistä henkilöä koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhoitokertomus, jossa käytetään Wilma-sivustolta löytyvää lomaketta. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet.

4.1. Oppilaan/opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoiltopalveluihin

Kun oppilaan/opiskelijan käyttäytymisessä tai oppimisessa ilmenee jotain, minkä vuoksi aikuinen pohtii, onko kaikki kunnossa, noudatetaan Heinolassa, Kun huoli herää -mallia.

On tärkeää, että aikuiset eivät liian pitkään pohdi asiaa itsekseen, vaan välittömästi huolen herättyä ottavat sen puheeksi oppilaan/opiskelijan ja huoltajan kanssa sekä konsultoivat opiskeluhoillon henkilöstöä ilman tunnustetietoja. Lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden varmistamiseksi Heinolassa on käytössä digitaalinen tuen käsikirja, jossa on mm. määritelty sitovat yhteiset käytännöt ja toimintojen minimi.

4.2. Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä

Kuva 3: Kun huoli herää

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen/oppilaan/opiskelijan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoillon palvelujen järjestämiseksi lapsen/oppilaan/opiskelijan ja/tai huoltajan suostumuksella. Ryhmän kokoonpanosta ja työskentelyn aloittamisesta voidaan sopia suullisesti, mutta suostumus kirjataan muistioon jo keskusteluhetkellä. Pääsääntöisesti huoltaja ja/tai lapsi/oppilas/opiskelija osallistuvat asiantuntijaryhmän työskentelyyn.

Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhoillon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmän koollekutsuja voi konsultoida tarvittaessa rehtoria/päiväkodin johtajaa ja/tai tarvittavia opiskeluhoillon palveluiden edustajia ennen asiantuntijaryhmän kokoamista mm. ryhmän kokoonpanosta.

Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilö tiedottaa sovitusti opetuksen järjestämiseen liittyvät asiat ja sovitut järjestelyt tarvittaville henkilöille, esimerkiksi rehtorille/päiväkodin johtajalle.

4.3. Opiskeluhoultokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen

Yksittäistä lasta/oppilasta/opiskelijaa koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhoultokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoultokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Opiskeluhoultokertomukseen kirjataan lain edellyttämät asiat:

- lapsen/oppilaan/opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen/oppilaan/opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Opiskeluhoultokertomukset tallennetaan oppilashallintojärjestelmään. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää rekisteriä. Tietosuojaseloste on nähtävissä Heinolan kaupungin verkkosivuilla. Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoultokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

4.4. Opiskeluhoollon tuki kurinpitorangeaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Rehtori voi evätä oppilaan osallistumisen opetukseen enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen.

Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle/opiskelijalle, jolle on määrätty kurinpitorangeistus tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi, järjestetään tarvittava opiskeluhoolto. Tässä sovelletaan yksilöllisen opiskeluhoollon menettelyjä, eli opettaja huolehtii tiedonkulusta kodin ja koulun välillä sekä tarvittavin osin kokoa moniammatillisen asiantuntijaryhmän oppilaan ja /tai huoltajan suostumuksella oppilaan/opiskelijan tuen saannin varmistamiseksi. Tiedottamisessa käytetään Wilmasta löytyvää lomaketta. Kouluilla on oma, yhtenäinen ja sovittu käytäntö siitä, miten tilanteissa toimitaan. Tapauskohtaisesti voidaan konsultoida koulutusjohtajaa.

Esiopetus perustuu perusopetuslakiin ja näin ollen myös sieltä olisi perusopetuslain mukaan mahdollista erottaa lapsi määräaikaaisesti. Samalla lapsella on kuitenkin subjektiivinen oikeus hoitoon. Hoito ja esiopetus kulkevat lähes aina käsi kädessä, minkä vuoksi Heinolassa ei ole erotettu lapsia esiopetuksesta.

Määräaikainen erottaminen voisi olla mahdollista vain, mikäli huoltajat ja esiopetusyksikkö yhdessä toteaisivat lapsen tarvitsevan taukoa sekä esiopetuksesta että hoidosta.

Määräaikaisesta erottamisesta päättää Heinolassa perusopetuksen kurinpidollinen toimielin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta.

4.5. Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Kouluterveydenhuollon laajat terveystarkastukset tehdään 1., 5. ja 8. luokilla. Huoltajat kutsutaan aina mukaan tarkastuksiin ja tarkoitus on arvioida koko perheen hyvinvointia. Tarkastusta varten oppilas/opiskelija täyttää terveystarkastuslomakkeen ja vanhemmat terveystarkastuksen esitietolomakkeen. Perheen, koulun ja kouluterveydenhuollon yhteistyötä vahvistetaan yhteisellä arvioinnilla oppilaan/opiskelijan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Laajoissa terveystarkastuksissa huomioidaan kaikki edellä mainitut kyselyt ja niissä esille tulevat asiat käydään läpi oppilaan ja vanhempien kanssa. Oppilaan/opiskelijan ja vanhemman suostumuksella annetaan oppilaan hyvinvoinnista kirjallinen palaute opettajalle tarkastuksen jälkeen. Terveystarkastuksen jälkeen 8. -luokan terveystarkastusten jälkeen koostetaan lomake, joka käydään läpi yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä yhdessä sovitulla tavalla ja aikataululla.

4.6. Lapsen, oppilaan tai opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen toimintayksikössä

Huoltajien tehtävä on kertoa oppilaitoksessa, koulussa tai esiopetuksessa olevan lapsen opettajalle ja ohjaajalle lapsen sairauksista ja niiden hoidosta. Lapsen sairaus saattaa vaatia erityistoimenpiteitä, mutta erityisjärjestelyt on aina sovittava toimintayksikössä lapsi- ja perhekohtaisesti yhteisymmärryksessä kodin ja toimintayksikön kanssa.

Kun lapsella on vakava tai pitkäaikainen sairaus, on toimintayksikössä sovittava hoitoneuvottelu, johon osallistuvat vanhempien sekä opettajan ja ohjaajan lisäksi erikoissairaanhoidosta sairaanhoitaja. Hoitoneuvottelussa tarkastellaan ja selvitetään lapsen selviytymistä koulussa tai esiopetuksessa ja hänen mahdollisesti vaatimiaan erityisjärjestelyjä sekä kirjataan hoitoneuvottelun tulos erilliseen sopimukseen. Neuvotteluihin pyydetään paikalle kouluterveydenhoitaja tai lastenneuvolan terveydenhoitaja ja tarvittaessa myös koululääkäri tai neuvolan lääkäri. Lääkinnästä tehdään lääkehoitosuunnitelma, jonka tekemiseen osallistuvat kaikki lapsen kanssa toimivat aikuiset, mukaan lukien kouluterveydenhoitaja ja iltapäiväkerhon ohjaajat. Suunnitelmassa todetaan mm., kuka saa antaa lääkettä, missä sitä säilytetään, milloin annetaan ja kuka mittaa esim. hiilihydraatit tai sokerit. Pääsääntöisesti lääkehoidosta vastaa lapsi itse ohjaajien valvonnassa. Henkilökunnalle järjestetään tarvittaessa koulutusta. Esimerkiksi minilääkelupia on monilla ohjaajilla.

Kun lapsi aloittaa esiopetuksessa tai koulussa, järjestetään hoitoneuvottelu jo keväällä, jotta tarpeelliset erityisjärjestelyt ehditään suunnitella. Hoitoneuvottelu sovitaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun lapsella on todettu vakava tai pitkäaikainen sairaus, joka vaikuttaa lapsen vointiin koulussa tai

esiopetuksessa. Hoitoneuvottelua voi ehdottaa myös toimintayksikön henkilöstö, kun lapsen voinnissa ja jaksamisessa tapahtuu havaittavia muutoksia.

Jokaisen aikuisen on velvollisuus auttaa parhaan kykynsä mukaan, jos lapselle koulussa tai esiopetuksessa tulee hätätilanne kuten epilepsiakohtaus, insuliinishokki tai vakava allerginen reaktio. Terveystieteiden ammattilaisen tietämystä tai taitoa ei silloin edellytetä. Tarkemmat ohjeet löytyvät Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän verkkosivuilta. Esiopetuksen osalta noudatetaan Heinolan lääkehoitosuunnitelmaa.

4.6.1. Erityisruokavaliot

Koulun ja esiopetuksen ruokailussa on otettu syksystä 2012 käyttöön tällä hetkellä voimassa olevat ohjeet ja lomakkeet erityisruokavalioiden ilmoittamisesta. Wilman etusivulta löytyvä todistus erityisruokavaliion tarpeesta -lomake on päivitetty vastaamaan valtakunnallista allergiaohjelmaa, joka korostaa terveyden tukemista. Pysyvistä erityisruokavaliioista, kuten keliakiaruokavaliosta ja diabeetikon ruokavaliosta sekä vaikeista ruoka-allergioista, täytetään todistus erityisruokavaliion tarpeesta ruokailua varten. Lomake toimitetaan terveydenhoitajan kautta koulun/päiväkodin keittiöön ja tieto päivitetään vuosittain.

Kansallisen Allergiaohjelman mukaisesti lieviä oireita (ohimenevä suun kutina tai kirvely tai ihon punoitus) aiheuttavia ruoka-aineita ei tule enää hoitaa välttämällä vaan altistamalla ja vähitellen siedättämällä. Näin ollen lievistä allergioista aiheuttavista ruoka-aineista ei enää laadita välttötodistusta.

Heinolan kouluissa on joka päivä tarjolla kasvisvaihtoehto, joten sen tarvetta ei tarvitse erikseen ilmoittaa.

5. Yhteistyön järjestäminen lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden lasten/oppilaiden/opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Sitä toteutetaan yhteistyössä lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan opiskeluhoollon toimintatavat lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiseksi. Suunnitelman laatimisvaiheessa on haastateltu lapsia, oppilaita ja opiskelijoita eri luokka-asteilta sekä tavattu huoltajia heidän toiveidensa kuulemiseksi. Opetustoimen ja opiskeluhoollon henkilökunta on osallistunut jakamalla dataa ja ajatuksia resurssien tarpeesta sekä käytössä olevista toimintamodoista.

5.1. Lapsen/oppilaan/opiskelijan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

Yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä suunnitellaan yhteistyössä lasten/oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Esimerkiksi yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän luokkien/esiopetusryhmien käsittelyssä voidaan

tehdä kyselyitä ja kutsua lapsia/oppilaita/opiskelijoita mukaan yhteisölliseen opiskeluhuoltoryhmään. Jokainen alakoulun oppilas pääsee luokahuoltamossa keskustelemaan opiskeluhuollon henkilöstön kanssa esille tulevista asioista. Lisäksi Heinolassa on ainakin yhdellä koululla aloitettu rehtorin kyselytunnit oppilaille. Lukiossa opiskelijoiden edustaja on läsnä henkilökunnan kokouksissa tuomassa opiskelijoiden terveisiä. Esiopetuksessa pidetään lastenkokouksia ja lapsilla on mahdollisuus kertoa terveisiään yksikön YOHR:ssä.

Vanhemmilta kerätään tietoa ja mielipiteitä esiopetusryhmien, luokkien ja kouluyhteisön toiminnasta vanhempainilloissa, perheiden illoissa, osaamiskeskusteluissa ja kyselyiden avulla. Toimintayksikön yhteisöllinen opiskeluhuoltosuunnitelma tehdään yhteistyössä huoltajien edustajien kanssa. Heinolassa pohditaan, kutsuttaisiinko esimerkiksi vanhempainyhdistyksen puheenjohtaja yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän kiinteäksi jäseneksi ja miten oppilaiden edustaja valittaisiin.

Yksilökohtaisen opiskeluhuoltotyön suunnittelu tapahtuu aina yhdessä huoltajan ja oppilaan/opiskelijan kanssa. Lapsi/oppilas/opiskelija, huoltaja, opettaja tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja sopivat yhdessä, ketkä osallistuvat monialaisen asiantuntijaryhmän kokoukseen, joka toteutetaan mahdollisimman pienellä kokoonpanolla. Lapsi/oppilas/opiskelija on mukana kokouksessa, ellei sitä katsota hänen kehitykselleen haitalliseksi tai ellei se ole käytännön syistä mahdotonta järjestää. Esiopetuksessa lapselle laaditaan henkilökohtainen esiopetussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa lokakuun loppuun mennessä. Suunnitelmaa käydään läpi ja arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa tarpeen mukaan, mutta viimeistään toimintakauden loppupuolella. Esiopetusikäiselle mahdollistetaan keskusteluissa mukana oleminen.

5.2. Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Heinolan esi- ja perusopetukseen sekä lukiokoulutukseen kehitettiin lukuvuoden 2024–2025 aikana digitaalinen tuen käsikirja, jonka tarkoituksena on tuoda toimintaohjeet erilaisiin tukea vaativiin tilanteisiin käyttäjäystävällisesti saataville. Käsikirjaa päivitetään aina tarpeen vaatiessa. Koko perusopetuksen henkilöstö osallistui tunne- ja vuorovaikutuskoulutukseen syksyn 2024 aikana. Esiopetuksen henkilöstölle on järjestetty yhteisöllisen työn koulutusta kevään 2024 aikana. Keväällä 2025 koko esi- ja perusopetuksen henkilöstö koulutettiin oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen/koulunkäynnin tuen uudistukseen liittyen.

Lukiossa yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä johtaa opinto-ohjaaja apunaan laaja-alainen erityisopettaja. He virittävät ja pitävät yllä keskustelua tunne- ja vuorovaikutustaitojen tärkeydestä. Lisäksi lukiolle saatiin apuraha opiskeluhuollon kehittämiseen ja henkilöstön koulutukseen.

5.3. Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö lapsi ja oppilaskohtaisten tukitoimien, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Lapsella/oppilaalla on oikeus saada lapsi-/oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt eivät riitä. Lapsi-/oppilaskohtaisten tukitoimien aloittaminen edellyttää tuen tarpeen arviointia ja tuen antamista koskevan suunnitelmaa sekä näihin perustuva hallintopäätöstä. Asiakirjan laadinta ei lähtökohtaisesti edellytä asiantuntijalausuntoa, mutta tarvittaessa ja pyydettyäessä opiskeluhuollon ammattilaiset voivat osallistua arviointiin ja/tai asiantuntijalausunto voidaan liittää asiakirjaan. Moniammatillinen yhteistyö on erityisen tärkeää silloin, jos lapsen/nuoren haastava tilanne on riski lapsen/nuoren fyysiselle ja psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille.

5.3.1. Yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä

Heinolan perusopetuksessa joustavaan perusopetukseen hakeminen valmistellaan moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa oppilaan omalla koululla. Oppilaalle ja huoltajalle kerrotaan, mitä joustavalla perusopetuksella tarkoitetaan ja miten toiminta on Heinolassa järjestetty. Oppilas ja huoltaja laativat hakemuksen. Hakemukseen liitetään oppilaan pedagoginen arvio/-selvitys riippuen oppilaan tuen asteesta. Hakemuksen perusteella toteutetaan moniammatillisessa yhteistyössä haastattelu. Hakuprosessia ohjaa kuntaan laadittu erillinen ohjeistus joustavan perusopetuksen JOPO-luokalle hakemisen prosessista.

JOPO-luokalla opiskelevalla oppilaalla on saatavissa koulun opiskeluhuoltopalvelut. Yhteistyötä oppilaan, huoltajan, JOPO-opettajan ja mahdollisten muiden tarvittavien opiskeluhuoltohenkilöiden kesken toteutetaan oppilaalle laadittuun oppimissuunnitelmaan kirjattujen toimien mukaisesti. Huoltajan tuki nuorelle on onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Opettaja toimii tiiviissä yhteistyössä muiden oppilaan koulunkäyntiä tukevien yhteistyötahojen kanssa.

5.3.2. Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä

Erikoissairaanhoidossa olevan lapsen/oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti lapsen/oppilaan omassa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa. Lapselle/oppilaalle järjestetään opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua.

Lapsella/oppilaalla on omassa koulussaan tai esiopetusryhmässään käytössä perusopetuslain sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman mahdollistamat ryhmäkohtaiset tukimuodot ja mahdolliset lapsi-/oppilaskohtaiset tukitoimet. Mikäli lapsen/oppilaan kohdalla opetus järjestetään oman koulun tai esiopetusryhmän sijasta sairaalaopetuksessa, toteutetaan siirtyminen lapsen/oppilaan, huoltajan tai muun laillisen edustajan, opetuksen järjestäjän, sairaalaopetusyksikön ja erikoissairaanhoidon moniammatillisessa yhteistyössä.

Sairaalaopetus on erikoissairaanhoidon yhteydessä annettavaa perusopetusta avo- ja osasto-oppilaille. Sairaalaopetuksessa korostuvat kasvatuksen ja opetuksen lisäksi pedagoginen kuntoutus ja kaikkien lasta/oppilasta opettavien, kasvattavien tai hoitavien tahojen keskinäinen yhteistyö ja konsultaatio.

Sairaalaopetuksessa tuetaan lapsen/oppilaan koulupolkua. Yhteistyö lapsen/oppilaan oman koulun tai esiopetusryhmän kanssa korostuu tulo- ja paluuvaiheessa. Lapsen/oppilaan tukitoimien ja opetuksen järjestämiseksi järjestetään sairaalaopetuksen koordinoimana sekä tulo- että paluuvaiheessa verkostopalaveri, johon kootaan tarvittava monialainen asiantuntijaryhmä. Lapsen/oppilaan tulee voida palata siihen opetukseen, johon lapsi/oppilas osallistui ennen siirtymistä sairaalaopetukseen.

Yhteistyössä noudatetaan maakunnallisesti sovittuja yhtenäisiä periaatteita lapsen/oppilaan siirtyessä omasta esiopetusyksiköstä/lähikoulusta sairaalaopetukseen, sairaalaopetuksessa oloaikana ja lapsen/oppilaan palatessa takaisin esiopetusyksikköön/lähikouluun.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu mahdollistui 1.8.2025 voimaan tulleen perusopetuslain uudistuksen myötä. Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on järjestettävä toiminta-alueensa kunnille konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen/oppilaan omassa koulussa. Tätä palvelua

hyödynnetään, kun suunnitellaan tai toteutetaan vaativia monialaisia ennaltaehkäiseviä tai korjaavia toimenpiteitä. Palvelua voidaan tarjota myös muiden kuin erikoissairaanhoidossa jo olevien lasten/oppilaiden opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista esiopetusyksiköissä/lähikouluissa sekä tukea heitä turvallisen ja rauhallisen oppimisympäristön luomisessa. Lisäksi palvelun tarkoituksena on edistää ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea esiopetusyksiköiden/koulujen toimintakulttuurissa. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa toiminnallaan lasten/oppilaiden tukemiseen tarvittavia moniammatillisen ja monialaisen työn rakenteita.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa sopia moniammatillisessa yhteistyössä konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta. Samat tahot sopivat myös välttämättömän tuen järjestämisestä opetuksen järjestämiseksi silloin, kun lapsi/oppilas siirtyy omasta esiopetusyksiköstään/koulustaan sairaalaopetukseen tai palaa takaisin omaan esiopetusyksikkönsä/kouluunsa. Jos opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen/oppilaan hoidon aikainen kotikunta, myös kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella sairaalaopetusta järjestävä Kanervikon koulu tarjoaa sairaalaopettajien osaamista alueen kouluille varhaisesta puuttumisesta aina vaativan monialaisen tuen tarpeisiin. Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelu on tarkoitettu tukemaan esi- ja perusopetuksen opetushenkilöstöä tilanteissa, joissa oppilaan tuen tarpeet vaikuttavat opetukseen. Palvelu tarjoaa tukea ja ohjausta opetusjärjestelyihin, pedagogisiin ratkaisuihin sekä oppimisympäristöihin.

Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelu liittyy oppilaiden tukemiseen sekä koulunkäynnin järjestelyihin oppilaan omassa koulussa. Varhaisessa vaiheessa tehdyt toimenpiteet voivat ehkäistä ongelmien kasaantumista ja syrjäytymistä. Konsultaatio voi olla ohjausta, joka liittyy haasteelliseen käyttäytymiseen, psyykkisiin ongelmiin, koulunkäynnin järjestämiseen sekä tukimuotoihin. Se sisältää koulutilanteen, pedagogisen tuen sekä oppilaan kokonaistilanteen kartoittamista verkostoyhteistyössä. Konsultaatio voi olla havainnointia, puhelinkonsultaatiota, verkostoneuvotteluihin, palaveriisiin ja asiantuntijaryhmiin osallistumista sekä koulutusta.

Yhteyttä voivat ottaa oppilaan opettajat, opiskelijahuollon toimijat, perhesosiaalityö, lastensuojelu sekä terveydenhuollon asiantuntijat. Konsultaatiotyötä tehdään yhdessä oppilaan koko verkoston kanssa. Oppilaan nimellä tapahtuva konsultaatio edellyttää suostumuslomakkeen täyttämistä, joka löytyy Kanervikon koulun internetsivuilta. Konsultaatiopalvelua tilastoidaan anonyymisti.

5.4. Yhteistyö toimintayksikön ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisopalvelut, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi

Keskeistä toimintayksikön ulkopuolisten toimijoiden kanssa toteutettavassa yhteistyössä on varmistaa oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Oppilaalla/opiskelijalla, huoltajilla ja jokaisella oppilasta tukevalla taholla on selkeä kuva siitä, miten ja kenen kanssa oppilaan/opiskelijan asioita edistetään. Toimivan yhteistyön lähtökohtana on oppilaan/opiskelijan, perheen ja toimijoiden keskinäinen arvostus. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista.

Toimintayksikön ulkopuoliset palvelut ja yhteistyökumppanit on kuvattu Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (2022–2025). Yksilökohtaisessa opiskeluhoitotyössä toteutettavaa yhteistyötä oppilaan/opiskelijan, huoltajan, koulun/esiopetusryhmän sekä toimintayksikön ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa ohjaavat opiskeluhoitotyön prosessikuvaukset sekä toimijoiden laatimat

ohjeistukset yhteistyön käytänteisiin. Yksittäistä lasta/oppilasta/opiskelijaa koskevassa opiskeluhoitotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely yksittäisen lapsen/oppilaan/opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan/opiskelijan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia koulun/esiopetusryhmän ulkopuolisia tahoja tai oppilaan läheisiä. Tällaisia ulkopuolisia tahoja voivat olla mm. erikoissairaanhoido ja lastensuojelu.

Lapsen/oppilaan/opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisen kannalta on tärkeää jakaa tietoa huoltajien ja niiden toimijoiden kanssa, jotka tukevat lapsen/oppilaan/opiskelijan kasvua, kehitystä ja oppimista. Mikäli lasta/oppilasta/opiskelijaa tuetaan koulun/esiopetusryhmän ulkopuolisten toimijoiden taholta (esim. lastensuojelu, erikoissairaanhoido), yhteistyön ja tiedon jakamisessa on hyvä hyödyntää mm. verkostotapaamisia kokonaistilanteen kartoittamiseksi. Tarkoituksena on koota lapsen/oppilaan/opiskelijan tukemisen kannalta keskeiset toimijat yhteen. Näin voidaan välttää mm. päällekkäisiä tukitoimia ja suunnitella lapsen ja nuoren kannalta tarkoituksenmukaisimmat toimet hänen tukemisekseen. Keskeistä on sopia yhdessä työnjaosta jatkotoimenpiteiden suhteen sekä seuraava tapaaminen seurannan varmistamiseksi. Verkostotapaamisten koollekutsumisen työnjaosta sovitaan koulun oppilaan/opiskelijan asioissa kootun monialaisen asiantuntijaryhmän kesken.

Toimintayksiköissä voi työskennellä määrääkaikaisesti erilaisia hanketyöntekijöitä tai esim. nuorisotyöntekijöiden työstä osa voi tapahtua yksikön tiloissa. Heinolassa koulunuorisotyöntekijöillä on keskeinen rooli yhteisöllisessä opiskeluhoitossa. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitotyössä varmistetaan, että työn- ja vastuunjako eri toimijoiden kesken on selkeä. Työ suunnitellaan aina yksikön henkilöstön kanssa siten, että se tukee hyvinvointia edistävää toimintaa. Yhteistyötä ohjaavat koulun toimintaohjeet äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Poliisin kanssa yhteistyö näkyy erityisesti koulupoliisitoiminnassa (ankkuri ja ennalta estävä). Koulupoliisi tekee koulutus- ja valistustyötä kouluissa. Koulupoliisijärjestelmän tarkoituksena on lisätä koulujen ja poliisin välistä yhteistyötä. Valvonta- ja järjestystehtävien lisäksi nimikkopoliisi voi esimerkiksi opettaa liikenne- ja laillisuusasioita sekä olla mukana opiskeluhoitotyöryhmässä ja vanhempainilloissa.

Koulu tekee yhteistyötä poliisin kanssa tarpeen mukaan myös tilanteissa, joissa oppilaan/opiskelijan- tai kouluyhteisön turvallisuus on vaarantunut. Hyviä kokemuksia on saatu poliisin jalkautuvien tahojen, koulujen ja nuorisopalveluiden kanssa tehdystä tiedonvaihdesta ennakoon, jolloin poliisi on etukäteen voinut ottaa toiminnassaan huomioon tulevat tapahtumat ja resursoida voimansa ennalta tapahtumapaikoille. Tällä tavoin he ovat voineet ennalta estää yleisen järjestyksen ja turvallisuuteen liittyvät uhat tai ainakin minimoida henkilöihin tai omaisuuteen liittyvät vahingot. Kouluja on ohjeistettu lähettämään viesti osoitteeseen ennaltaestava.hame@poliisi.fi otsikolla HUOLI-ILMOITUS KIIRE! Viestissä tulee kuvata esim. tuleva ei-toivottu tapahtuma, tiedossa oleva kellonaika, tapahtumapaikka/osoite, arvioitu osallistujamäärä ja koulun yhteystiedot.

5.5. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen lapsille/oppilaille/opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Lapsille/oppilaille/opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa käytettävissä olevasta opiskeluhoitotyöstä ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoitotyön palveluja heti huolen herättyä. Lapsen/oppilaan/opiskelijan ja huoltajan osallisuus opiskeluhoitotyössä, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhoitotyön tiedottaminen lisäävät opiskeluhoitotyön tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhoitotyössä.

Toimintayksikkö tiedottaa monipuolisesti opiskeluhuollon käytännöistä ja opiskeluhoitopalveluihin hakeutumisen periaatteista. Tiedotuskanavat ovat ensisijaisesti sähköiset välineet (Wilma, Heinolan kaupungin verkkosivut) sekä kirjalliset ilmoitukset ja tiedotteet mm. terveydenhoitajan tiloissa.

Vanhempainilloissa tiedotetaan huoltajia opiskeluhuollon palveluista ja prosesseista. Luokanopettajat/esiopetusryhmän opettajat huolehtivat luokka- ja esiopetusryhmäkohtaisesta tiedottamisesta.

Yhteisöllisestä opiskeluhuollosta tiedotetaan yleisesti Wilman kautta. YOHR tekee yhteistyötä lasten/koulun oppilaskunnan edustajien kanssa ryhmä-/luokkakohtaisesti sekä oppilaskunnan hallituksen kanssa koko koulun tasolla. Kouluissa oppilaat täyttävät kyselyn, jonka tulokset käsitellään luokahuoltamossa ja YOHR:ssä opiskeluhuollon jäsenten kesken. Yhteenveto toimitetaan tiedoksi myös huoltajille Wilman kautta. Koulun vanhempainyhdistys voi osallistua yhteisöllisen opiskeluhoitotyön suunnitteluun.

Esiopetuksessa yhteisöllisestä opiskeluhuollosta tiedotetaan huoltajille esiopetuksen vuosisuunnitelmassa, joka on kirjattuna Wilmassa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana vanhempainilloissa kertomassa toimenkuvastaan esiopetusryhmissä. Esiopetuksessa lapsille tehdään ilmapiirikyselyitä ikätasoon sopivilla tavoilla. Tuloksia käsitellään YOHR-palaverissa.

Liitteet

Liite 1: Kriisisuunnitelman sisältö

TOIMIPAIKAN KRIISIVALMIUS

1. KRIISIEN ENNALTAEHKÄISY
 - 1.1. Myönteinen ja turvallinen ilmapiiri
 - 1.2. Itseluottamus ja vuorovaikutus
2. TOIMIPAIKAN KRIISIRYHMÄ
 - 2.1. Kokoonpano
 - 2.2. Tehtävät
3. TIEDOTTAMINEN
 - 3.1. Tiedottaminen kriisitoiminnasta
 - 3.2. Tiedottaminen kriisitilanteessa
4. TOIMINTAMALLEJA ERI KRIISITILANTEISSA
 - 4.1. Onnettomuus koulussa/päiväkodissa
 - 4.2. Asiakkaan kuolema
 - 4.3. Henkilökunnan jäsenen kuolema
 - 4.4. Asiakkaan lähiomaisen kuolema
 - 4.5. Itsemurhan uhka
 - 4.6. Itsemurha
 - 4.7. Vakava sairaus, vamma tai poikkeavuus
 - 4.8. Onnettomuus tai sen uhka koulun ulkopuolella
 - 4.9. Pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö
 - 4.10. Kun huoltajat kieltävät puhumasta
5. ARVIOINTI KRIISITILANTEEN JÄLKEEN
6. TIETOA LAPSEN KRIISISTÄ
 - 6.1. Mikä on kriisi
 - 6.2. Traumatisoivia tilanteita
 - 6.3. Traumaattisen kriisin vaiheet
 - 6.4. Posttraumaattinen stressihäiriö
7. TIETOA LAPSEN TUKEMISESTA SURUSSA
 - 7.1. Kuolemasta kertominen lapselle
 - 7.2. Muistaminen koulussa/päiväkodissa
 - 7.3. Muistaminen luokassa/ryhmässä
 - 7.4. Opettajan neuvoja
 - 7.5. Surevan lapsen kohtaaminen
 - 7.6. Lasten ja huoltajien käyttäytyminen
8. TIETOA ONGELMIEN TUNNISTAMISEKSI
 - 8.1. Masentuneen tunnistaminen
 - 8.2. Päihteiden väärinkäytön tunnusmerkkejä
 - 8.3. Mahdollisia tunnusmerkkejä seksuaalisesta hyväksikäytöstä
9. KIUSAAMINEN
10. OLE HYVÄ KUUNTELIJA
11. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA
12. KIRJALLISTEN VIESTIEN MALLEJA
13. AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA

Liite 2: Turvallisuuskansion sisältö

1. Sisälle pelastautuminen
 - Suojautuminen väkivallan uhkaa vastaan
 - Vaarallisen henkilön kohtaaminen
2. Ulospoistumistilanne
 - Hätäilmoitus
 - Pelastusorganisaatio ja tehtäväjako (vastuut)
 - Poistumissuunnitelma
 - Poistumisharjoituksen muistilista